

Kultūras pamati

**Pamatkursa programmas paraugs
vispārējai vidējai izglītībai**

Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/1/002
Kompetenču pieeja mācību saturā

Kultūras pamati

Pamatkursa programmas paraugs

vispārējai vidējai izglītībai

Pamatkursa programmas paraugs ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Mācību satura izstrādi pirmsskolas, pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpē Projektā vadīja **Dace Namsone** un **Zane Oliņa**.

Pamatkursa programmas parauga izstrādi un sagatavošanu publicēšanai Projektā vadīja **Inga Krišāne**.

Pamatkursa programmas paraugu izstrādāja **Austra Avotiņa, Zane Bēķe, Inta Godiņa, Anda Laķe, Inese Pitkeviča, Ieva Švarca, Lita Vēvere, Ilze Vilkārse**.

Pamatkursa programmu izvērtēja ārējie eksperti – zinātniskā recenzente **Nadežda Pazuhina**, mācību satura recenzente **Inta Zankovska**.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās mācību satura aprobācijā.

ISBN 978-9934-540-85-1

Saturs

levads		
Kursa mērķis un uzdevumi		
Mācību saturs		
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni		
Vērtēšanas saturs, kritēriji, formas un metodiskie paņēmieni		
Ieteikumi mācību darba organizācijai		
Mācību satura apguves norise		
Kultūras pamati. Pamatkursa programma	4	38
	6	38
	7	39
	8	42
	10	44
	11	45
	13	47
	15	

levads

Pamatkursa Kultūras pamati programmas struktūra

Pamatkursa Kultūras pamati programmas (turpmāk – programma) paraugs ir veidots, lai palīdzētu skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumos Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) noteiktos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā vispārīgajā mācību satura apguves līmenī.

Programmā iekļauti:

- kursa mērķis un uzdevumi;
- mācību saturs;
- mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni;
- mācību satura apguves norise;
- ieteikumi mācību darba organizācijai.

Katram programmas tematam piedāvāti gan plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, gan to apguvei aptuveni paredzētais laiks, izmantojamās mācību metodes un nepieciešamie mācību līdzekļi. Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu apkopojošs uzskaitījums pievienots 6. pielikumā.

Programmā mācību saturs ir veidots atbilstoši standartā noteiktajiem kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem vispārīgajā mācību satura apguves līmenī, no tiem atvasinot pamatkursā Kultūras pamati apgūstamos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus.

Mācību satura apguves norisē parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apguvē, izpratnes veidošanā, kā arī prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā. Ieteicamā mācību satura apguves norise veidota ar detalizētiem tematiem. Katrā tematā ir norādīti plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, to skaitā – **ziņas** (apraksta nozīmīgākās temata apguves rezultātā iegūtās zināšanas un izpratni par mācību jomas lielajām

idejām), **prasmes**, vērtībās balstīti ieradumi un kompleksi sasniedzamie rezultāti (raksturo skolēna spēju koordinēti lietot zināšanas, prasmes un ieradumus jaunās, neierastās situācijās). Katra temata ietvarā iekļautas arī nozīmīgākās skolēna darbības, kādas nepieciešamas šo rezultātu sasniegšanai. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas tematu pārskats pievienots 5. pielikumā.

Programma veidota, paredzot, ka šī pamatkursa apguvei vidējās izglītības pakāpē tiks atvēlētas 105 mācību stundas. Taču skolai ir iespējams mainīt (palielināt vai samazināt) kopējo mācību stundu skaitu kursā, taču to nesamazinot vairāk par 15%. Ieteikumus mācību darba organizācijai skatīt programmas sadaļā “Ieteikumi mācību darba organizācijai”.

Programmas paraugam ir ieteikuma raksturs. Skolotāji var izmantot šo programmu vai arī pēc šī parauga izstrādāt savu programmu.

Mācību satura un pieejas akcenti

Vispārējās vidējās izglītības satura īstenošanas mērķis ir lietpratīgs skolēns, kurš apzinās savas personiskās spējas un intereses mērķtiecīgai personiskās un profesionālās nākotnes veidošanai, kurš ciena sevi un citus, padziļina zināšanas, izpratni, prasmes un turpina nostiprināt vērtības un tikumus atbilstoši saviem nākotnes mērķiem, atbildīgi, inovatīvi un produktīvi darbojas paša, ģimenes, labklājīgas un ilgtspējīgas Latvijas valsts un pasaules veidošanā. Vidējās izglītības pakāpes loma ir dot iespēju jauniešiem mācīties iedziļinoties atbilstoši viņu interesēm un nākotnes mērķiem, padziļinot un vispārinot pamatzinātni apgūto (10./11. klase), un mācoties dziļāk, šaurākā mācību jomu lokā (11./12. klase).

Lietpratība jeb kompetence ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas reālās dzīves mainīgās situācijās. Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskajā vai sabiedriskajā politikā). Lietpratība jeb kompetence ir kompleksa – tā ietver zināšanas, izpratni, prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās.

Lai katrā mācību priekšmetā un kursā ikvienam skolēnam nodrošinātu mūsdienīgas lietpratības izglītību, būtiski ikvienam skolotājam neatkarīgi no mācību priekšmeta plānot un vadīt skolēna mācīšanos, izvirzot skaidrus sasniedzamos rezultātus, izvēloties atbilstošus un daudzveidīgus uzdevumus, sniedzot atbalstošu un attīstošu atgriezenisko saiti un iespēju mācīties iedziļinoties – skaidrot darbību gaitu, domāt par mācīšanos un sasniegto rezultātu; veidot fiziski un emocionāli drošu mācību vidi; regulāri sadarboties ar kolēģiem, kopīgi plānojot mācību satura īstenošanu un sekojot katra skolēna attīstības dinamikai, un veikt nepieciešamos uzlabojumus mācību procesā, ņemot vērā katra skolēna individuālās mācīšanās un attīstības vajadzības.

Mācīšanās mērķu sasniegšanai skolotāji izmanto daudzveidīgas mācību organizācijas formas atbilstoši skolēna mācīšanās vajadzībām, to skaitā optimālā un augstākā mācību satura apguves līmeņa rezultātu sasniegšanai nozīmīgu daļu laika mācību procesā atvēlot mērķtiecīgi atbalstītam skolēna patstāvīgajam – pētnieciskajam, sabiedriskajam vai jaunrades – darbam. Šajā izglītības pakāpē skolotājiem svarīgi rosināt skolēnus laikus un mērķtiecīgi apzināties savas intereses, turpmāko studiju un profesionālās darbības virzienus un iespējas, piedāvājot daudzveidīgas darbības un karjeras izglītības pieredzi mācību procesā.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas satura apguve skolēnam vidējā izglītības pakāpē turpina pamatizglītībā aizsākto kultūras un mākslas izpratnes veidošanu, tāpēc tā apgūvē svarīgi ņemt vērā šādus mācību satura un pieejas akcentus:

- mācību saturs veidots, ņemot vērā kultūras izpaušmju un to izpratnes veidošanu skolēnam pašam piedzīvojot, analizējot un reflektējot par savu kultūras un radošā darba pieredzi;
- radošajā darbībā skolēns izmanto pamatizglītības pakāpē iepazīto mākslas veidu apgūtās specifiskās prasmes, padziļinot un nostiprinot arī teorētiskās zināšanas par šiem mākslas veidiem;
- satura apgūvē akcentēta skolēna personības identitātes veidošanās procesa izpēte un attīstība.

Pamatkursa Kultūras pamati programma veidota, īpaši ņemot vērā šādus mācību satura un pieejas akcentus:

- skolēnam kultūras izpratne veidojas kā kompleksa pratība, kas ļauj labāk izprast sevi un savu kultūru, mākslas nozīmi kultūrā;
- mācīšanās plānota kā kursa saturam atbilstošu kultūras parādību un notikumu piedzīvošana klātienē, pētot kultūras procesus sev tuvā ikdienā;
- attīstot jaunrades un uzņēmējspējas, sadarbības un pašvadītas mācīšanās caurviju prasmes, liela nozīme ierādīta sociāli emocionālajam mācīšanās procesam; pārējās caurviju prasmes attīstot mācību procesā pakārtoti un atbilstoši mākslas veida specifikai, veidojot estētisko, emocionālo, radošas darbības un mērķtiecīgas sadarbības pieredzi;
- sniedzot mērķtiecīgu atbalstu, īpaša nozīme pievērsta regulāram, sistemātiskam un jēgpilnam skolēna un skolotāja refleksijas procesam.

Kursa mērķis un uzdevumi

Pamatkursā Kultūras pamati skolēni apgūst kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā ietvertos sasniedzamos rezultātus vispārīgajā mācību satura apguves līmenī.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas apguves mērķis skolēnam ir

- skaidrot kultūras artefaktus, kultūras mantojuma daudzveidību un pārradīšanas iespējas;
- apzināties savu kultūras piederību un identitāti, kopjot un attīstot to;
- iepazīt laikmetīgo mākslu un kultūru kā sabiedrības vērtību izpaušmi;
- mākslinieciski radošā darbībā mērķtiecīgi izmantot apgūtās specifiskās prasmes dažādos mākslas veidos un piedzīvot prieku radošajā darbībā;
- iegūtās mākslinieciskās jaunrades pieredzi saistīt ar personisko izaugsmi un profesionālo mērķu sasniegšanu.

Pamatkursa Kultūras pamati mērķis skolēnam ir

- izzināt un pētīt daudzveidīgas kultūras izpaušmes un laikmetīgo mākslu, meklējot un saskatot iepriekšējo kultūras laikmetu atsauces 20. un 21. gs. mākslā;
- pilnveidot zināšanas un prasmes radošā darbībā, gūstot pozitīvu attieksmi pret mākslas izpaušmēm;
- attīstīt izpratni par kultūras mantojuma nozīmi un tā pārradīšanas iespējām;
- gūt emocionālu un estētisku pieredzi kultūras un mākslas procesu piedzīvošanā klātienē.

Pamatkursa Kultūras pamati apguves uzdevumi ir dot iespēju skolēnam

- pilnveidot zināšanas par mākslas izpaušmēm mūsdienu kultūrā un to attīstību kultūras laikmetos;
- gūt pozitīvu pieredzi radošos procesos;
- veidot emocionālu, māksliniecisku, ētisku un estētisku pieredzi, klātienē piedzīvojot kultūras un mākslas procesus un reflektējot par tiem.

Mācību saturs

Tāpat kā pamatizglītībā, arī vidējās izglītības pakāpē mācību saturs ir veidots, fokusējoties uz skolēnam būtiskāko, lai veidotos lietpratība (kompetence) kā komplekss skolēna mācīšanās rezultāts ilgākā laika periodā. Mācību saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām (Li), kas skolēnam jāapgūst, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā. Lielās idejas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru; tām atbilstoši aprakstītas prasības mācību satura apguvei jeb plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, pabeidzot noteiktu izglītības pakāpi.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas saturs ir strukturēts četrās lielajās idejās, kuras tiek kopīgi attīstītas visos mācību jomasursos, to skaitā pamatkursā Kultūras pamati, un kuras turpina mācību jomas satura struktūru no pamatizglītības pakāpes.

- 1. Lielā ideja** *Katru laikmetu un sabiedrību raksturo tai specifiskas kultūras pazīmes, kas radoši tiek izteiktas dažādos mākslas veidos turpina un padziļina pamatizglītībā aizsākto katra mākslas veida specifisko izteiksmes līdzekļu iepazīšanu, skatot to no kultūras un sabiedrības attīstības aspekta un sasaistot ar kopīgo katras sabiedrības kultūras pazīmju kopumu. Lielā ideja pamatizglītībā – Katram mākslas veidam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi.*
- 2. Lielā ideja** *Kultūras procesi un mākslas darbi pauž sabiedrības vērtības, to pārmantojamību un transformāciju, veido intelektuālo, estētisko un emocionālo pieredzi padziļina pamatizglītībā apgūto ar visas sabiedrības vērtību apzināšanās dimensiju. Lielā ideja pamatizglītībā – Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas.*
- 3. Lielā ideja** *Radošajā procesā, iedvesmojoties no kultūras konteksta un sabiedrības vajadzībām, paplašinās kultūras pieredze, rodas jaunas idejas un inovācijas akcentē kultūras konteksta nozīmi paša skolēna radošajā darbībā, kultūras pieredzē un apzinātā jaunrades procesā. Lielā ideja pamatizglītībā – Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un mākslinieciskas inovācijas.*

- 4. Lielā ideja** *Kultūras procesi rada pārmaiņas sabiedrībā. Mākslas darbiem ir mākslinieciska, sociāla un ekonomiska vērtība padziļina pamatizglītībā aizsākto kultūras procesu nozīmes pētniecību un izpratnes veidošanu par kultūru kā tautsaimniecības nozari. Lielā ideja pamatizglītībā – Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā.*

Lielās idejas palīdz skolēnam uztvert apkārtējo pasauli un kopsakarības, ļauj fokusēties uz būtiskāko un, jau no pirmsskolas pēctecīgi attīstot izpratni, skaidri saprast, ko viņš mācās un kur viņam šīs zināšanas un prasmes noderēs. Lielās idejas ir ietvars, kas ļauj gan skolēnam, gan skolotājam pievērst uzmanību galvenajam.

Standartā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācību jomā un no tiem atvasinātie sasniedzamie rezultāti kursa programmā ir kompleksi – galarezultāts veidojas darbībā, kura ietver gan vienas vai vairāku mācību jomu zināšanas, izpratni un prasmes, gan caurviju prasmes, gan vērtībās balstītus ieradumus. Katra mācību priekšmeta skolotāja viens no uzdevumiem ir visu to attīstīt.

Kursā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti saskaņā ar vispārējās vidējās izglītības standartu (sk. 9. pielikumu Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumiem Nr. 416.) iekļauti programmas 2. pielikumā.

Standartā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs vispārējās vidējās izglītības pakāpes noslēgumā iekļauti programmas 3. pielikumā.

Skolēnam attīstāmie ieradumi pamatkursā Kultūras pamati atrodami 4. pielikumā.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Vērtēšanas pieeja un pamatprincipi

Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem, īstenojot mūsdienīgu izglītību, kuras rezultāts ir patiesa izpratne, spēja izmantot skolā apgūto neierastās situācijās un lietpratība, ir esošās vērtēšanas prakses pārvērtēšana, atbilstoši saskaņojot vērtēšanas mērķi, formu un saturu.

Vērtēšanas uzsvars mainās no skolēna mācību sasniegumu novērtēšanas uz vērtēšanu, lai uzlabotu mācīšanos. Vērtēšana, lai uzlabotu mācīšanos, ir efektīvas atgriezeniskās saites sniegšana skolēnam, dodot viņam iespēju un laiku uzlabot savu sniegumu atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem un vērtēšanas kritērijiem.

Vērtēšana primāri ir neatņemama mācīšanās sastāvdaļa, kas gan skolotājam, gan skolēnam ļauj plānot uzlabojumus mācību procesā. Vērtēšana nav tikai vērtējuma izlikšana, piemēram, atzīmes veidā.

Vērtēšanas uzsvaru maiņa ir svarīga arī skolas līmenī. Kļūst nozīmīgi veidot sistēmas, kuras ļauj sekot līdzi katra skolēna izaugsmei un sniegt atbalstu tieši tajā laikā un vietā, kad un kur tas ir nepieciešams.

Vērtēšanai standartā ir noteikti šādi pamatprincipi.

1. Sistēmiskuma princips – mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir sistēma, kuru raksturo regulāru un pamatotu, noteiktā secībā veidotu darbību kopums.
2. Atklātības un skaidrības princips – pirms mācību snieguma demonstrēšanas skolēnam ir zināmi un saprotami plānotie sasniedzamie rezultāti un viņa mācību snieguma vērtēšanas kritēriji.
3. Metodiskās daudzveidības princips – mācību snieguma vērtēšanai izmanto dažādus vērtēšanas metodiskos paņēmienus.
4. Iekļaujošais princips – mācību snieguma vērtēšana tiek pielāgota ikviena skolēna dažādajām mācīšanās vajadzībām, piemēram, laika dalījums un ilgums, vide, skolēna snieguma demonstrēšanas veids, piekļuve vērtēšanas darbam.
5. Izaugsmes princips – mācību snieguma vērtēšanā, īpaši mācīšanās posma noslēgumā, tiek ņemta vērā skolēna individuālā mācību snieguma attīstības dinamika.

Pamatkursa apgūvē plānota skolēnu darbība dažāda apjoma pētnieciskos, sabiedriskos un jaunrades projektos, kuru ļoti svarīgi vērtēt procesā – sniedzot regulāru atgriezenisko saiti snieguma uzlabošanai, izpratnei katra projekta posma (plānošanas, īstenošanas un izvērtēšanas) nozīmei rezultāta sasniegšanā.

Vērtēšanas norises laiku mācību procesā un biežumu, saturu, uzdevuma veidu, vērtēšanas formu un metodiskos paņēmienus, vērtēšanas kritērijus, vērtējuma izteikšanas veidu un dokumentēšanu izvēlas atbilstoši vienam no trim vērtēšanas mērķiem – diagnosticējošā, formatīvā vai summatīvā vērtēšana. Informācija par tiem ir apkopota tabulā.

Vērtēšanas veidi Vērtēšanas aspekti	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķi	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) mācību procesa plānošanai un pilnveidei, piemēram, turpmāko plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei.	Noteikt skolēna apgūtos sasniedzamos rezultātus atgriezeniskās saites sniegšanai skolēnam un skolotājam, lai uzlabotu skolēna sniegumu un plānotu turpmāko mācību procesu. Veicināt skolēna mācību motivāciju attīstīt pašvadītas mācīšanās prasmes, iesaistot viņu vērtēšanas procesā.	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī, piemēram, lai uzlabotu skolēna sniegumu, izvērtētu mācību procesā izmantotās metodes, pieņemtu lēmumus par turpmāko darbu.
Norises laiks mācību procesā un biežums	Ieteicams veikt temata, mācību kursa vai mācību gada sākumā.	Veic mācību procesa laikā. Skolotājs to organizē pēc nepieciešamības.	Veic mācīšanās posma (piemēram, temata, vairāku tematu vai temata loģiskās daļas, izglītības posma vai pakāpes) noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācīšanās posmā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, kuri nepieciešami turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma laikā.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma noslēgumā.
Vērtēšanas uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu skolotājs izvēlas atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam. Tas var būt, piemēram, atbilžu izvēles uzdevums, īso atbilžu uzdevums, strukturēts uzdevums, esejas tipa uzdevums, uzdevums, kurā skolēns var demonstrēt savu sniegumu darbībā vai izstrādājot produktu.		
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, demonstrējums, vizualizēšana, eseja, projekts, diskusija, etīde u. tml.		
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtēšanas objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā skolotājs atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam, vērtēšanas formai un metodiskajam paņēmiem. Kritēriju izstrādē un vērtēšanā var iesaistīt skolēnus, lai pilnveidotu skolēna pašvadītas mācīšanās prasmes.		
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē un komunicē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, skolēns, kolēģis, atbalsta personāls, skolas vadība, vecāks), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos un sekotu līdzi skolēna sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts u. tml.	Vērtējumu vidējās izglītības pakāpē izsaka 10 ballu skalā katrā mācību priekšmeta kursā atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem.	

Vērtēšanas saturs, kritēriji, formas un metodiskie paņēmieni

Pamatkursā tematu ietvaros paredzēti četrus veidus plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti: ziņas, prasmes, vērtībās balstīti ieradumi, komplekss sasniedzamais rezultāts. Plānojot vērtēšanu, skolotājam svarīgi izvēlēties plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam atbilstošus kritērijus, metodiskos paņēmienus un uzdevumu vērtēšanas veidu.

Ziņu apguve parāda skolēna izpratni. Tā attiecas uz standartā plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem, kuri parasti sākas ar darbības vārdiem “apraksta”, “skaidro”, “pamato” u. c. Piemērs: “Iepazītajos mākslas darbos (vizuālos, audiālos, muzikālos, literāros, skatuviskos) un kultūras procesos saskata dažādu kultūru galvenās raksturojošās pazīmes – idejas, zīmes un simbolus. Pēc konkrētām pazīmēm grupē vienai kultūrai raksturīgas izpausmes.” Plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns parāda, veicot uzdevumus, risinot problēmas, piedaloties sarunās vai diskusijās u. tml. To vērtē atbilstoši kritērijiem.

Prasmju apguvi skolēns demonstrē darbībā (piemēram, modelē, attēlo); to vērtē, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu. Piemērs: “Dokumentē savu kultūras pieredzi pēc dotiem kritērijiem. Apraksta savu intelektuālo un emocionālo pieredzi”.

Ieradumus, kas balstīti vērtībās, skolēns demonstrē darbībā; tos vērtē, novērojot skolēna darbību ilgākā laikposmā, īpaši situācijās, kuras ietver izvēles iespējas. Piemērs: “Attīsta ieradumu pilnveidot savu kultūras pieredzi, apmeklējot kultūras pasākumus, institūcijas, kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, pastāvīgi lasot sev interesējošu literatūru un pēc konkrētām, katram mākslas veidam atbilstošām pazīmēm vērtējot kultūras piedāvājuma kvalitāti. (Vērtība – kultūra; tikumi – atbildība, tolerance)”.

Kompleksu sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns demonstrē darbībā. Piemērs: “Izmantojot iegūtās zināšanas un pieredzi, formulē savu domu, sagatavo argumentus, lai paustu savu viedokli, klasē diskutējot par piedzīvoto kultūras notikumu un tā nozīmi personības pilnveidē”. Kompleksa sasniedzamā rezultāta vērtēšanai izmanto dažādas formas – rakstveida, mutvārdu vai kombinētu pārbaudes darbu, individuālu vai grupas projektu u. c.

Ieteikumi mācību darba organizācijai

1. Starppriekšmetu saikne

Kursa programmā katra konkrētā temata aprakstā ir īsi raksturota starppriekšmetu saikne ar citos mācību priekšmetos apgūto vai tiem aktuālo. Plānojot kursa satura apguvi, jāņem vērā, ka starp kursiem pastāv vairāki starpdisciplināritātes līmeņi, kas izpaužas gan kursu tematos, gan apgūstamajās prasmēs, proti,

- zinātniskā valodas stila un zinātniskā teksta izstrādes jautājumi ir aktuāli visu kursu saturā vidējās izglītības pakāpē; latviešu valodas pamatkursā optimālajā mācību satura apguves līmenī tiek attīstīta un pilnveidota izpratne par zinātniskā stila īpatnībām un tā izmantojumu tekstu veidošanā (zinātniska teksta uzbūve, argumentācija, teksta noformēšanas prasības, atsauču veidošana, zinātniskā stila izteiksmes līdzekļi un gramatiskās īpatnības, iesaiste diskusijā), secīgi arī pamatkursā Kultūras pamati, taču citu mācību jomuursos tiek attīstītas un pilnveidotas skolēna prasmes lasīt un veidot zinātniskos tekstus, pievēršot uzmanību zinātniskā teksta struktūras, metožu izvēles un noformēšanas, kā arī terminoloģijas lietojuma īpatnībām, tādēļ svarīgi plānot šo prasmju nostiprināšanu saziņā ar latviešu valodas skolotāju;
- lai skolēns sasniegtu B2 (spēja lietot svešvalodu mācību un profesionālajām vajadzībām) valodas apguves līmeni vismaz vienā svešvalodā vidējās izglītības pakāpē, ne tikai svešvalodu, bet arī visu citu mācību priekšmetu, to skaitā arī pamatkursa Kultūras pamati, skolotāju uzdevums ir dot iespēju skolēniem uzlabot savas svešvalodu zināšanas ar mācību saturu saistītā kontekstā, piemēram, izmantojot daudzveidīgus mācību resursus svešvalodās, vadot stundas pilnībā vai daļēji svešvalodās, sadarbojoties ar svešvalodu skolotāju;
- vidējās izglītības pakāpē skolēnam jāspēj izmantot savas pamatzglītībā iegūtās digitālās iemaņas un zināšanas tādā mērā, lai varētu tās brīvi lietot arī citosursos; vidējās izglītības pakāpē tehnoloģiju mācību jomas – datorikas, programmēšanas un dizaina un tehnoloģiju – pamatkursos vidējās izglītības pakāpē skolēni turpinās attīstīt prasmes tiešsaistes komunikācijas rīku izmantošanā, liela apjoma tekstu strukturēšanā, liela apjoma datu apstrādē un vizualizēšanā, informācijas dizaina risinājumu izstrādē;

ieteicams visu kursu, to skaitā arī pamatkursa Kultūras pamati skolotājiem plānot mērķtiecīgu digitālo prasmju izmantošanu sadarbībā ar tehnoloģiju mācību jomas skolotājiem;

- cieša sadarbība pamatkursa Kultūras pamati skolotājam jāveido ar citu humanitāro (valodu, sociālās un pilsoniskās) jomu kursu skolotājiem, definējot katra kursa galvenos fokusus, lai mācību procesā skolēnam veidotos vienots redzējums par kultūras un sociālajiem procesiem un viņš vislietderīgāk spētu savas konkrētajā kursā apgūtās prasmes pielietot personības izaugsmē, profesionālās karjeras veidošanā un ikdienas dzīvē;
- veidojot kultūras pieredzes dienasgrāmatu, kurā rakstiski fiksēti kultūras pasākumu un klātienē piedzīvojumu apraksti un refleksija par kultūras pieredzes vērtību un nozīmi, jāpanāk, ka šī dienasgrāmata ir ne tikai gadījuma rakstura kultūras jomas faktu aprakstu krājums, bet ka tā ir kultūras starpdisciplināras izpratnes, pamatotas izvēles, personīgās gaumes un mērķtiecīgas izglītības apliecinājums.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas saturs veidots, lai, apgūstot jomas pamatkursus, skolēnam veidotos izpratne par kultūras procesiem to vēsturiskajā attīstībā. Tāpēc ieteicams saskaņot gan pamatkursu Kultūras pamati vai Kultūra un māksla I, gan pamatkursa Literatūra I apguves laika plānojumu. Pārskatu par visiem kultūrvēsturiskajiem periodiem un mākslas stiliem skolēnam plānots apgūt kursa Kultūras pamati 1. tematā. Arī kursa Literatūra I saturs veidots vēsturiskās attīstības perspektīvā, tāpēc satura apguves saskaņošanai nepieciešama šo kursu skolotāju cieša savstarpēja sadarbība.

2. Stundu sadalījums

Sistemātiskai, pēctecīgai satura apguvei ieteicams plānot kursa apguvi vienam mācību gadam. Tā kā pamatkurss Kultūras pamati vērst uz skolēnu kultūras pieredzes veidošanu un izmantošanu zināšanu konstruēšanā, tad nepieciešama mācīšanās, kas ļauj arī pašiem atklāt un darīt. Satura apgūvē ieteicams plānot dubultstundas, lai skolēni varētu koncentrēties uz noteiktu darbību.

3. Dažādas mācību darba organizācijas formas

Kursa sasniedzamo rezultātu apguvei skolotājam svarīgi izmantot daudzveidīgas mācību darba organizācijas formas, to skaitā, nozīmīgu daļu laika mācību procesā atvēlot mērķtiecīgi atbalstītam skolēna patstāvīgajam – pētnieciskajam, sabiedriskajam vai jaunrades – darbam: iegūstot informāciju skolas un vietējās pagasta/pilsētas bibliotēkās, muzejos, tūrisma informācijas centros, dažādos vietējos uzņēmumos. Skolēni var līdzdarboties gan elektroniskajās vietnēs, gan skolas un pilsētas/pagasta aktivitātēs – kultūras pieminekļu fotografēšana, pētījumu veikšana par savu ģimeni, dzimtu, apkārtni un kultūru. Skolotājam sabalansēti jāplāno mācību darbs stundā, atvēlot atbilstošu laiku skolotāja mērķtiecīgi virzītam un atbalstītam skolēnu patstāvīgajam darbam klasē vai izmantojot skolā vai kopienā pieejamos informatīvos resursus u. tml. Tikpat svarīgi skolotājiem ir izsvērti plānot un savstarpēji koordinēt skolēnu patstāvīgā darba apjomu un saturu, paredzot, ka skolēni ārpus tiešās mācību vides skolā pavadīs aptuveni trešdaļu no kursa mācību stundu skaita.

Īpaši jāakcentē kultūras pasākumu piedzīvošana klātienē, svarīgi ir tos ne tikai apmeklēt, bet to darīt, izvirzot konkrētu mērķi – piedzīvot, analizēt, vērtēt, diskutēt, salīdzināt ar citiem līdzīgiem vai atšķirīgiem pasākumiem, iedvesmojoties savai radošai darbībai. Skolotājs var piedāvāt atbalsta stratēģijas plānotajām darbībām, kopīgi ar skolēniem izstrādāt kritērijus, lai individuāli vai kopīgi analizētu un vērtētu paveikto, veicinot skolēnu prasmi reflektēt par piedzīvoto un saskatīt mūsdienu kultūras norišu kopsakarības ar procesiem iepriekšējos kultūras laikmetos.

Mācību satura apguves norise

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas saturs veidots, lai, apgūstot jomas pamatkursus, skolēnam veidotos izpratne par kultūras procesiem to vēsturiskajā attīstībā. Pamatkursa Kultūras pamati saturs veidots ar mērķi sākotnēji skolēnam atklāt kultūras būtību, izpratnes daudzveidību un dinamiku laikā, akcentējot kultūras un mākslas atšķirību nozīmi dažādu sabiedrību dzīvesveida attīstībā. Plānots, ka visā kursa apguves laikā skolēni gūst regulāru un daudzpusīgu kultūras un mākslas norišu pieredzi, šo pieredzi dokumentējot un izvērtējot.

Kultūras pamatu kursā skolēni apgūst četrus tematus.

- Kultūras izpratne un izpaušmes sabiedrībā.
- Kultūras piederība un identitāte.

Pamatkursa Kultūras pamati tematu pārskats

<p>1. Kultūras izpratne un izpaušmes sabiedrībā</p> <p>Kā atšķiras dažādu laikmetu mākslas darbi un ko tie stāsta par sava laika sabiedrības vērtībām? Kā fiksēt savu intelektuālo un emocionālo kultūras pieredzi, formulēt savas personības izaugsmē būtiskas ētiskas un estētiskas vērtības?</p>	<p>2. Kultūras piederība un identitāte</p> <p>Kā pilnveidot savu personību, līdzdarbojoties kultūras aktivitātēs, jaunradē, kopienas tradīcijās, stiprinot piederību vietai, valstij, kopienai?</p>	<p>3. Kultūras mantojuma daudzveidība</p> <p>Kā izzināt kultūras mantojumu un piedalīties tā saglabāšanā, uzturēšanā un pārradīšanā?</p>	<p>4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums</p> <p>Kā izprast kultūras auditorijas vajadzības un radīt sociāli un ekonomiski nozīmīgu kultūras un mākslas produktu?</p>
<p>Kultūras notikumu piedzīvošana klātienē, atbilstoši visiem tematiem.</p> <p>Radošā procesa pieredze mērķtiecīgos mācību uzdevumos.</p>			

Mācību satura apguves norise ietver

- 1) kursā apgūstamos tematus;
- 2) tajos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus;
- 3) apguvei paredzēto laiku;
- 4) nepieciešamās skolēna darbības sasniedzamo rezultātu apguvei;
- 5) tematu apguvei izmantojamās mācību līdzekļus un metodiskos paņēmienus.

- Kultūras mantojuma daudzveidība.
- Kultūras pieprasījums un piedāvājums.

Šie temati atsedz trīs būtiskākās kultūras izpaušmes dimensijas:

- 1) personības, kopienas un valsts identitātes, piederības un pašapziņas veidošanās,
- 2) kultūras pārmantošana un mantojuma pārvaldība,
- 3) kultūras radītie ekonomiskie un sociālie efekti.

Skolotāja uzdevums ir sabalansēt individuālās un grupas kopīgās intereses un vajadzības, piedāvājot uzdevumus, ar kuru palīdzību visi var piedalīties procesā un attīstīt savas prasmes, izvirzot konkrētus, personiski nozīmīgus mērķus un sasniedzamos rezultātus.

Šajā sadaļā ar detalizētu temata ietvara struktūras parauga palīdzību parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā. Katra temata ietvaru parāda temata ietvara struktūras paraugs.

Programmā lietoto kodu skaidrojums pievienots 1. pielikumā.

Temata ietvara struktūras paraugs

Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Temata apguvei ieteicamais laiks

Temata apguves mērķis – tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu kopums un apguves pamatojums.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
Apraksta nozīmīgākās temata apguves rezultātā iegūtās zināšanas un izpratni par mācību jomas lielajām idejām. Iekavās norādīts kods standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulā, uz kuru lielo ideju attiecas konkrētā ziņa.	Mācību priekšmetam specifiskās un vispārīgās jeb caurviju prasmes, ko skolēns apgūs attiecīgajā tematā.
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
Skolēna spēja koordinēti lietot zināšanas, prasmes un ieradumus jaunās, neierastās situācijās. Iekavās norādīts kods no standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulas. Ja tematā tiek pilnībā sasniegts tabulā minētais plānotais skolēnam sasniedzamais rezultāts, pirms koda iekļauta vienādības zīme.	Vērtībās balstīti ieradumi, kuru attīstīšanai plānots pievērst pastiprinātu uzmanību attiecīgajā tematā.
Jēdzieni – nozīmīgākie jēdzieni, par kuriem skolēns gūs izpratni tieši šajā tematā.	

Temata apguves norise

Temata vienuma nosaukums	Tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvei nepieciešamās skolēna darbības. Tabula veidota, grupējot apgūstamos sasniedzamos rezultātus un katrai sasniedzamo rezultātu grupai jeb temata vienumam piedāvājot nepieciešamās skolēna darbības. Tabulā nav uzskaitītas visas iespējamās skolēna darbības, norādīts uzdevumu skaits, vingrināšanās ilgums vai intensitāte. Galvenā uzmanība pievērsta skolēna darbību veidiem un būtībai.
Temata vienuma nosaukums	
Temata vienuma nosaukums	

Mācību līdzekļi – tieši šī temata apguvei nepieciešamo mācību līdzekļu uzskaitījums.

Starppriekšmetu saikne – norāda, kā skolēns apgūs ar attiecīgo tematu saistītus sasniedzamos rezultātus kontekstā ar citiem mācību priekšmetiem.

Metodiskais komentārs – attiecīgā mācību priekšmeta nozīmīgu saturisku vai metodisku jautājumu skaidrojums, kas aktuāls tieši šī temata apgūvē.

Papildu iespējas – papildu idejas un ieteikumi, kā vēl paplašināt un padziļināt skolēna mācīšanās pieredzi attiecīgajā tematā, piemēram, ieteikumi mācību ekskursijām, pētniecības projektiem.

Kultūras pamati
Pamatkursa programma

1. Kultūras izpratne un izpausmes sabiedrībā	2. Kultūras piederība un identitāte	3. Kultūras mantojuma daudzveidība	4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums
---	--	---	--

1. Kultūras izpratne un izpausmes sabiedrībā.

Kā atšķiras dažādu laikmetu mākslas darbi un ko tie stāsta par sava laika sabiedrības vērtībām? Kā fiksēt savu intelektuālo un emocionālo kultūras pieredzi, formulēt savas personības izaugsmē būtiskas ētiskas un estētiskas vērtības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 27 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izzināt kultūras laikmetu pazīmes un artefaktus, lai saskatītu iepriekšējo kultūras laikmetu vērtības mūsdienu kultūras procesos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Jebkuru sabiedrību, katru laikmetu raksturo tam specifiskas kultūras pazīmes un artefakti. (VSK.K.Li.1.) • Mākslas valoda liecina par laikmeta un sabiedrības vērtībām. (VSK.K.Li.2.) • Kultūras zīmju un simbolu valoda ir daudznozīmīga un ikdienā klātesoša. (VSK.K.Li.2.) • Kultūras zīmes un simbolus var interpretēt un dažādi skaidrot. Tas palīdz izprast tradīciju pārmantošanu. (VSK.K.Li.2.) • Mijiedarbe starp vēsturiskajām un laikmetīgajām kultūras izpausmēm atklājas kultūras mantojumā. (VSK.K.Li.2.) • Viena no mūsdienu kultūras izpausmēm ir kultūras komercializācija. (VSK.K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Saskata un raksturo dažādu kultūru galvenās pazīmes – idejas, zīmes un simbolus iepazītajos mākslas darbos, ikdienas kultūras un cilvēku savstarpējo attiecību novērojumos un kultūras procesos. (K.V.1.1.; K.V.1.2.; K.V.3.4.) • Saskata un diskutē par dažādos kultūras laikmetos radītām zīmēm un simboliem mūsdienu kultūras un mākslas izpausmēs (vizuālajā mākslā, audiovizuālajā mākslā, arhitektūrā, mūzikā, literatūrā, teātra mākslā), novērtē to pārmantošanas nosacījumus. (K.V.2.6.) • Strukturē zināšanas un raksturo iespaidus par iepazītajiem kultūras procesiem un mākslas darbiem (vizuālajiem, audiālajiem, audiovizuālajiem, literārajiem, skatuves, starpdisciplinārajiem). (K.V.4.1.) • Identificē un pamato savas personības izaugsmē būtiskas vērtības, balstoties uz savu kā mākslas darba uztvērēja (skatītāja, klausītāja, lasītāja) un kultūras procesos iesaistīta dalībnieka pieredzi. (K.V.2.7.) • Formulē savu viedokli par kultūras vērtībām, dzīvesveidu un uzvedības modeļiem, uzklausa un pieņem atšķirīgus viedokļus. (K.V.3.8.) • Pēc noteiktiem (mākslas veida, teritoriāliem, estētiskiem un emocionāliem vai citiem) kritērijiem izvēlas kultūras un mākslas notikumus un iekļauj savā kultūras patēriņā. (K.V.2.1.) • Reflektē un novērtē kultūras pieredzes ietekmi uz kultūras vajadzību un interešu attīstību. (K.V.4.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Pilnveidojot zināšanas par kultūras daudzveidīgajām izpausmēm, attīsta kultūras izpratni un pieredzi, dažādu kultūras laikmetu mākslas darbos atpazīst specifiskus izteiksmes līdzekļus, kultūras zīmju un simbolu lietojumu; pieņem atšķirīgus viedokļus par kultūras vērtībām un dzīvesveidu. (K.V.1.2.; K.V.3.8.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu pilnveidot savu kultūras pieredzi, apmeklējot kultūras pasākumus, institūcijas, kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, pastāvīgi lasot sev interesējošu literatūru un pēc konkrētām, katram mākslas veidam atbilstošām pazīmēm vērtējot kultūras piedāvājuma kvalitāti. (Vērtība – kultūra; tikumi – atbildība, tolerance) • Attīsta ieradumu dažādās kultūrvidēs, kultūras un ikdienas norisēs izturēties cieņpilni un ar labvēlību, akceptējot konkrētajai videi atbilstošu uzvedības modeli, vispārpieņemtus ētikas principus un normas. (Vērtība – cilvēka cieņa; tikumi – laipnība, tolerance) • Attīsta ieradumu radoši un mērķtiecīgi pašizpausties un gūt jaunu pieredzi dažādos mākslas veidos. (Vērtība – brīvība; tikumi – drosmība, gudrība, atbildība) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā darba procesu un rezultātu, uzklauso dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Vērtība – darba tikums; tikumi – atbildība, centība)
<p>Jēdzieni: kultūra, kultūru daudzveidība, kultūras vajadzības, kultūras produkts, kultūras patēriņš, kultūras tiesības, kultūras kopiena, kultūras pieredze, subkultūra, elitārā kultūra, etniskā kultūra, masu kultūra, artefakts, semiotika, kultūrvaronis, zīmols, naratīvs, viduslaiki, renesanse, baroks, klasicisms, romantisms, modernisms, postmodernisms, laikmetīgā māksla.</p>	

Temata apguves norise

<p>Paplašina zināšanas par kultūras laikmetu pēctecību un galvenajām vērtībām katrā laikmetā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizējot iepriekš vizuālās mākslas un mūzikas mācību stundās iegūtās zināšanas par kultūras laikmetiem (piemēram, antīko, viduslaiku, renesanses u. c.), lai tās nostiprinātu un sistematizētu, veido laika līniju par brīvi izvēlēta viena mākslas veida (mūzikas, tēlotājmākslas, arhitektūras, skatuves mākslas – teātra un dejas) attīstību: <ul style="list-style-type: none"> – šajā mākslas veidā izvēlas mākslas darbu, atpazīst un skaidro tajā izmantotos, atpazīstamos simbolus un zīmes, kultūrvaroņus, naratīvus; nosaka izvēlēto zīmju un simbolu vēsturisko izcelsmi un kultūrpiederību; – ar skolotāja atbalstu noskaidro un iepazīst dažādu kultūras laikmetu mazāk zināmos artefaktus izvēlētajā mākslas veidā, dažādos resursos pēta visu laika līnijā minēto konkrēto laikmetu mākslas specifiskās pazīmes, izteiksmes līdzekļus, seko stilu un virzienu attīstības pēctecībai, paplašinot laika līniju un veidojot uzskates līdzekli brīvi izvēlēta formā; – izmantojot daudzveidīgus informācijas avotus, meklē analizētā mākslas veida mūsdienu izpausmes (simbolus un zīmes, kultūrvaroņus, naratīvus); – sagatavo argumentus un piedalās debatēs “Vai mākslas stilos, virzienos un izmantotajos izteiksmes līdzekļos var nolasīt konkrētā laikmeta sabiedrības domāšanas veidu un vērtības?”; – risina pārrunas par mākslu kā par sabiedrības aktualitāšu izteiksmes līdzekli; salīdzina, kā mūsdienu kultūrā atklājas sabiedrības domāšanas un vērtīborientācijas izmaiņas, debatē ar klasesbiedriem, kā mainījusies sabiedrības attieksme pret kultūru vispār (patēriņa produkts, izklaide, minimālisms izteiksmes līdzekļos u. tml.); – kopīgi analizē un izvērtē sniegumu – vizualizēto informāciju un izmantotos avotus, t. sk. tīmekļa resursus, atsauču lietošanu un autortiesību likuma ievērošanu. • Meklē un iepazīstas ar dažādiem kultūras jēdziena skaidrojumiem, daudzveidīgām idejām par kultūras izpratni. Veido savu kultūras definīciju.
<p>Pēta kultūras noteikto dzīvesveidu savā kopienā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Grupu darbā, izmantojot dažādas informācijas ieguves metodes (piemēram, savas intervijas, plašsaziņas līdzekļu analīzi), veido izvēlētas sabiedrības/grupas/kopienas (vai tikai vienaudžu) kultūras patēriņa “grozu”: <ul style="list-style-type: none"> – izzina un fiksē kādas sabiedrības/grupas/kopienas kultūras vajadzības/patēriņu, viedokļus, lai noskaidrotu līdzīgo un atšķirīgo kultūras produktu izvēlē; pamato, vai līdzības/atšķirības var pastāvēt un izpausties vienlaicīgi; – analizē kultūras patēriņa daudzveidību pēc klasē/grupā kopīgi izveidotiem kritērijiem (piemēram, kāpēc izvēlas konkrēto produktu – kultūras pasākumu: koncertu, mūzikas, mākslas festivālu, izstādi, apģērbu u. tml.) un prezentē klasesbiedriem brīvi izvēlēta formā (piemēram, lomu spēlē, dialogā, prezentācijā u. tml.); modelē/reflektē par to, kas/kuras vērtības ietekmē dažādu kopienu kultūras atšķirības; – aktuālajā kultūras piedāvājumā atrod un piedāvā analizētajai grupai piemērotu kultūras pasākumu un, balstoties uz pieejamo informāciju, izvērtē, kā zināšanas par kultūras zīmēm/vērtībām palīdz dziļāk izprast mākslinieku vēstījumu; – pārrunā savu vienaudžu iespējamās gaumes, skaistuma vai neglītuma izpratnes atšķirību iemeslus.

Uzsāk kultūras pieredzes dienasgrāmatas veidošanu

- Uzsākot pamatkursa apguvi, iekārto individuālu radošās un klātienē kultūras pieredzes dienasgrāmatu, kurā rakstiski fiksē jauniegūto kultūras pieredzi un reflektē par kultūras pieredzes vērtību un nozīmi.
 - Kultūras pieredzes dienasgrāmatas veidošanas sākumā veic pašvērtējumu par savām kultūras vajadzībām, ieradumiem.
 - Apmeklē klātienē kultūras notikumu kopā ar klasi vai individuāli (piemēram, muzeju pastāvīgās ekspozīcijas, kultūras notikumus vietējā kopienā).
 - Visa mācību gada laikā šajā īpašajā dienasgrāmatā un pēc iepriekš noteiktiem kritērijiem apraksta klātienē kultūras notikumu pieredzi, klasē savstarpēji vienojoties par skolotāja piedāvātu vai savu individuāli izvēlētu formu (piemēram, anotācija, apskats, recenzija, preses relīze, reklāmraksts).
 - Atlasa un analizē informāciju no daudzveidīgiem avotiem par izvēlētajiem/pieredzētajiem kultūras notikumiem (afišas, reklāmas, recenzijas, komentāri u. tml.), salīdzina iepazīto ar savu viedokli, konstatē, kas kopīgs un kas – atšķirīgs.
 - Pilnveido izpratni par kultūras notikumā atpazītajiem simboliem, zīmēm, idejām, meklē skaidrojumu nezināmām zīmēm un simboliem.
 - Pēta pieejamo informāciju un vērtē, vai kultūras notikums izraisījis rezonansi sabiedrībā un ietekmējis kādu procesu (piemēram, sabiedrības uzskatus un rīcību).
 - Izmantotos avotus fiksē informācijas avotu sarakstā.
 - Pamatkursa noslēgumā veic kultūras pieredzes fiksāciju pārskatu, reflektē par kultūras pieredzes vērtību un nozīmi personības pilnveidē, formulējot sava viedokļa argumentāciju.
- Diskutē, vai atšķiras attieksme, emocijas, līdzpārdzīvojums, piedzīvojot kultūras notikumu klātienē un digitālajā vidē; vai viegli izprast kultūras notikumu, ja tas ir nesaprotamā valodā vai ar nezināmiem simboliem, zīmēm, idejām.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Skola2030 mācību līdzeklis

Kultūras izpratnes izpausmes rokasgrāmata. [tiešsaiste]. 2016. g. [sk. 2019. g. 28. sept.].

Pieejams: http://www.unesco.lv/files/OMC-CulturalAwareness-Report-LV-NET_b5413956.pdf

Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”)

Citi ieteicamie mācību līdzekļi

Vārdnīcas, mākslas, kultūras vēstures un teorijas avoti un mācību grāmatas; laikmetīgās mākslas, mūzikas, teātra piemēri – klātienē apmeklējums vai video demonstrējums.

Starppriekšmetu saikne

Datorika/ Tehnoloģiju mācību joma	<p>Dokumentācijas noformējums un apraksts. Informācijas dizaina pielāgošana plānotajiem komunikācijas kanāliem.</p> <p>Dokumentu izveide, koplietošana.</p> <p>Kultūras konteksts un tā ietekme uz lietotājiem, viņu vajadzībām.</p> <p>Vizualizācija (iegūtās informācijas apstrāde, noformēšana).</p>
Valodu mācību joma	<p>Informācijas atlase, dažādu kultūrvēsturisko laikmetu mākslas darbu analīze, interpretācijas.</p> <p>Dzīvesstils un vērtības.</p>
Literatūra I	<p>Radošās un kultūras pieredzes dienasgrāmata, kurā rakstiski fiksēta kultūras pieredze un refleksija par kultūras pieredzes vērtību un nozīmi.</p>
Sociālās zinības un vēsture	<p>Vēsturiskie periodi, laikmeti, notikumi, kas ietekmējuši kultūras attīstību.</p>
Ģeogrāfija I	<p>Mūsdienu kultūras pārmaiņas.</p>

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Uzsākot temata apguvi, ieteicams veidot kopīgu nodarbību: skolēnu patstāvīgs darbs ar atbalsta materiālu un no tiem secināmo informāciju, ko papildina skolotāja stāstījums un uzskates līdzekļu demonstrējumi par konkrētajiem, skolēniem mazāk zināmajiem dažādu kultūras laikmetu artefaktiem.</p> <p>Temata pieeja veidota tā, lai rosinātu skolēnu iedziļināties, kritiski domāt par atšķirīgām un kopīgām iezīmēm gan sabiedrības grupās, gan kultūras laikmetos. Skolēniem ieteicams piedāvāt uzdevumu individuāli/grupā izpētīt daudzveidīgus mākslas darbus (oriģinālus, kopijas, reprodukcijas u. c.) un analizēt, kā viena un tā pati tēma (piemēram, mīlestība, nauda, vara) tiek atspoguļota dažādos laikmetos. Skolotājam jārosina skolēni pārrunāt un dalīties individuālajā kultūras pieredzē, atšķirībās un izpratnē par kultūru kopumā.</p> <p>Temata apgūvē skolēniem ieteicams izmantot vizuālus materiālus, pētīt mūsdienīgus informatīvos tekstus un vizuālos materiālus, skolā pieejamās kulturoloģijas un kultūras vēstures mācību grāmatas, rosinot izteikt pieņēmumus, kā atšķiras dažādie kultūras laikmeti un artefakti tajos. Kā īpaši svarīgs zināšanu un emociju avots jāmin muzeju pastāvīgās un aktuālās ekspozīcijas, mācību stundas muzejā un muzeju sagatavotie izziņas materiāli.</p> <p>Tematā iespējami daudzveidīgi informācijas grupēšanas, sistematizēšanas veidi, piemēram, laika līnija, tabula, plakāts u. tml.</p> <p>Šo uzdevumu iespējams veidot kā atvērto uzdevumu, ko papildina visa kursa laikā, jo arī pamatkursā Literatūra I skolēns pēctecīgi iepazīst galvenos kultūras laikmetus un stilus. Kurša beigās iespējams vēlreiz pārskatīt, pārrunāt izveidoto laika līniju un definēt savu izpratnes un zināšanu dinamiku.</p>
---------------	--

	<p>Izvēloties, kurai sabiedrībai/grupai/kopienai (piemēram, tikai vienaudžiem) tiks veidots kultūras patēriņa "grozs" un pētītas kultūras vajadzības, jāņem vērā gan sabiedrības daudzveidība konkrētajā apdzīvotajā vietā, gan skolēnu intereses. Izveidoto kopienas un tās kultūras vajadzību aprakstu ieteicams izmantot kā gatavu modeli arī turpmākajos tematos – papildinot to ar tematam atbilstošu jauniegūto informāciju, piemēram, 2. tematā – par identitāti, 3. tematā – pētīt, kāds ir šīs kopienas kultūras mantojums un kāds tas būs nākotnē, un 4. tematā – plānojot kopienai jaunu kultūras produktu.</p> <p>Apakštematus par kultūras laikmetu pēctecību un kultūras noteikto dzīvesveidu savā kopienā iespējams mainīt – skolotājs pats var izvēlēties, ar kuru apakštematu sākt mācību kursa apguvi.</p> <p>Šajā tematā jāparedz laiks avotu studijām un pārrunām gan individuāli, gan grupā. Jāpieņem, ka klasē var būt skolēni no dažādām sabiedrības vai sociālo grupu ģimenēm ar atšķirīgu pilsonisko vai kultūras pieredzi.</p> <p>Lai veicinātu skolēnu iemaņas izvēlēties savam mācību nolūkam piemērotu informāciju internetā, lietderīgi organizēt sarunu par atbildīgu un godīgu citēšanu un autortiesībām, kas attiecas arī uz internetā pieejamo informāciju.</p> <p>Kultūras pieredzes dienasgrāmatā skolēns rakstiski fiksē savu kultūras pieredzi un refleksijas par tās vērtību un nozīmi. Šīs fiksācijas visa mācību gada laikā ir individuālas skolēna aktivitātes, ko noteiktos periodos var organizēt kā satura apguves pārbaudes darbu. Skolēni jānudina piedzīvot kultūras notikumus klātienē – gan apmeklējot tos, gan tajos piedaloties – un analizēt, vērtēt, dokumentēt savu kultūras pieredzi dienasgrāmatā. Iepriekš ieteicams vienoties par refleksijas veidu (anotācija, recenzija, atsauksme u. tml.) un formu (rakstiski, audioierakstā, videoierakstā, mutiski, diskusijā u. c.) un darba izpildes termiņu. Ieteicams, lai kultūras pieredzes dienasgrāmatā skolēns mācību gada sākumā sniegtu savu kultūras pieredzes vērtējumu/aprakstu/fiksāciju vai nu skolotāja piedāvātā, vai arī paša brīvi izvēlētā formā. Par to skolēns kopīgi vienojas ar klasesbiedriem. Mācību gada beigās vēlams, lai skolēni veiktu kultūras pieredzes fiksāciju pārskatu, rezumējot un reflektējot par iegūtās pieredzes nozīmi viņa personības un identitātes pilnveidē. Vērtējumā ieteicams iekļaut arī darba prezentēšanu.</p>
<p>Caurviju prasmes</p>	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; pašvadīta mācīšanās; digitālā prasme, sadarbība un pilsoniskā līdzdalība.</p>
<p>Papildu iespējas</p>	<p>Ieteicams salīdzināt ne tikai vienaudžu, bet arī dažādu paaudžu cilvēku dzīvesveidu, uzskatus un vērtības.</p>

<p>1. Kultūras izpratne un izpausmes sabiedrībā</p>	<p>2. Kultūras piederība un identitāte</p>	<p>3. Kultūras mantojuma daudzveidība</p>	<p>4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums</p>
--	---	--	---

2. Kultūras piederība un identitāte.

Kā pilnveidot savu personību, līdzdarbojoties kultūras aktivitātēs, jaunradē, kopienas tradīcijās, stiprinot piederību vietai, valstij, kopienai?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 20 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: apzināties, ka individuālā, kopienu un nacionālā identitāte ir balstīta konkrētās kultūras vērtībās, tradīcijās.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Katrs cilvēks var būt piederīgs pie dažādām kultūrām (nacionālās, tautas, reģionālās, pilsētas, lauku, jauniešu u. c.), kas nosaka viņa vērtību un identitātes veidošanos. (VSK.K.Li.2.) • Kultūras piederību un vērtības apliecina, izmantojot simbolus, līdzdarbojoties kultūras aktivitātēs, jaunradē, kopienas tradīcijās. (VSK.K.Li.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Apliecina personiskajai izaugsmei būtiskākās vērtības, demonstrē savu identitāti un kultūras piederību ikdienas dzīvē un radošajā procesā. (K.V.2.7.; K.V.3.1.; K.V.2.8.) • Ikdienas kultūras praksēs atklāj savu piederību nacionalitātei, sociālai grupai, kopienai, valstij, reliģijai. Atšķir, kas ir personīgā un kopīgā identitāte. (K.V.2.8.) • Vērtē un analizē savu un klasesbiedru māksliniecisko sniegumu un/vai sadarbību individuāli un/vai grupā veidotā radošā uzdevumā. (K.V.3.7.; K.V.3.8.) • Saskata Latvijā un pasaulē dzīvojošo tautu un nāciju būtiskākās etniskās/nacionālās kultūras iezīmes, kas izpaužas dzīvesveidā. (K.V.2.7.; K.V.2.8.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Apliecina savu kultūras piederību un identitāti brīvi izvēlētā radošā formā kādā mākslas veidā vai argumentētā esejā un, sadarbojoties ar klasesbiedriem, savas klases identitātes zīmola izveidē. (K.V.2.8.; K.V.3.8.; K.V.4.6.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu dažādās kultūrvidēs, kultūras un ikdienas norisēs izturēties cieņpilni un ar labvēlību, akceptējot konkrētajai videi atbilstošu uzvedības modeli, vispārpieņemtus ētikas principus un normas. (Vērtība – cilvēka cieņa; tikumi – atbildība, tolerance, taisnīgums, līdzcietība, solidaritāte, laipnība) • Attīsta ieradumu patstāvīgi izvērtēt kultūras procesus, meklējot kopsakarības ar vēstures kontekstu, Latvijas valstiskuma, latviešu valodas un kultūras nozīmību tajos. (Vērtības – latviešu valoda, Latvijas valsts; tikumi – gudrība, atbildība)
<p>Jēdzieni: identitāte, kultūras kopiena, piederība, digitālā identitāte, identitātes zīmols, digitālā pēda.</p>	

Temata apguves norise

<p>Pēta identitātes izpausmes Latvijas kultūrtelpā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meklē un iepazīstas ar dažādiem identitātes skaidrojumiem. Apkopo jauniegūto informāciju par identitātes komplekso dabu, izprot identitātes konstruēšanas pamatus. • Pēta identitātes izpausmes Latvijas kultūrā: <ul style="list-style-type: none"> – meklē nacionālās identitātes (Latvijas, latviešu, Latvijas iedzīvotāju) atspoguļojumu dažādos informācijas avotos, piemēram, Latvijas Institūta materiālos, tūrisma reklāmās, ceļvežos, daiļliteratūrā, mākslā, anekdotēs, animācijas filmā “Latvietis” u. tml.; – no atrastās informācijas izveido Latviju, latviešus, Latvijas iedzīvotājus raksturojošo pazīmju TOP 10, proti, desmit būtiskākās specifiskās etniskās/nacionālās kultūras iezīmes, kas izpaužas ikdienas praksē un dzīvesveidā; – intervē savu ģimeni (piemēram, vecākus, vecvecākus), salīdzina savu TOP 10 ar savas ģimenes izveidoto TOP 10, meklējot kopīgās un atšķirīgās iezīmes; noskaidro, kuri no tiem ir nacionālās identitātes zīmoli; – diskutē ar klasesbiedriem par uzzināto, vienojošo un atšķirīgo, mainīgo. • Iepazīst un vērtē kultūras globalizācijas pazīmes, multikulturālisma izpausmes Latvijas kultūras vidē. Saskata savas personības izaugsmei būtiskas pasaules mēroga vērtības. • Izvēlas vienu uzdevuma izpildes formu, lai raksturotu savu kultūras piederību: <ul style="list-style-type: none"> – brīvi izvēlētā radošā formā kādā mākslas veidā demonstrē savu identitāti un reflektē par savu piederību noteiktai kopienai (kultūras piederība), valstij (nacionālā piederība), tautai (etniskā piederība), reliģijai (reliģiskā, konfesionālā piederība); vērtē, kāda kultūras pieredze šo piederību ietekmē; – argumentētā esejā pamato, vai valoda un kultūrtelpa ir nacionālās identitātes balsts, atklājot savai identitātei būtiskas vērtības.
<p>Iepazīst vienaudžu kultūras piederību mūsdienu pasaulē</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido savas klases/grupas identitātes zīmolu: <ul style="list-style-type: none"> – klasē/grupā izvēlas un vienojas par simbolu/simboliem, kas demonstrētu klases/grupas unikālo identitāti un piederību noteiktai kopienai (kultūras piederība), valstij (nacionālā piederība), tautai (etniskā piederība), reliģijai (reliģiskā, konfesionālā piederība); vērtē, kāda kultūras pieredze šo piederību ietekmē; – izstrādā šo simbolu/simbolus atbilstoši izvēlētajam mākslas veidam – uz skolēnu kreklīm, uz klases karoga, devīzē, dziesmā; – pamato, kuras klases identitātes iezīmes un vērtības ar to tiek paustas. • Analizē digitālās vides specifiku, iespējas un riskus kultūras piederības un identitātes veidošanā: <ul style="list-style-type: none"> – izvēlas divus medijus, lai salīdzinātu, ar kādiem paņēmieniem izvēlētie mediji demonstrē savas auditorijas piederību noteiktai valstij, teritorijai, idejām un vērtībām (piemēram, dažādu valstu TV, radio, prese u. tml.); raksturo tekstuālos un vizuālos paņēmienus, kas izmantoti noteikta viedokļa radīšanā – ar kuriem simboliem, zīmēm (senām un mūsdienu) mediji veido kopienas piederību; – raksturo mediju radīto identitātes tēlu; – salīdzina identitātes atspoguļojumu medijos ar iepriekš pētīto identitāti no citiem informācijas avotiem; – raksturo iespējas, ko digitālā vide piedāvā kultūras piederības un identitātes veidošanā. • Analizē savas/klasesbiedra izpausmes digitālajā vidē: <ul style="list-style-type: none"> – izvēlas vienu digitālās vides profilu – savu vai klasesbiedra (ar klasesbiedra atļauju); – veido secinājumus par to (mērķtiecīgi veidota vai neapzināti uzkrāta digitālā identitāte); – pamato savas izvēles motīvus un skaidro vēstījumu; – izvērtē veidoto digitālo identitāti – savu vai klasesbiedra “digitālo pēdu” un tās iespējamās sekas.

Pilnveido un papildina kultūras pieredzes dienasgrāmatu

Papildina savu kultūras pieredzes dienasgrāmatu, fiksējot tajā dalību ar kultūras/nacionālo/sociālo piederību saistītos personīgi aktuālos kultūras notikumos.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Skola2030 mācību līdzeklis

Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”)

Citi ieteicamie mācību līdzekļi

Vārdnīcas, mākslas vēstures un teorijas avoti un mācību grāmatas; laikmetīgās mākslas, mūzikas, teātra piemēri – klātienē apmeklējums vai video demonstrējums.

Starppriekšmetu saikne

Tehnoloģiju mācību joma	Dokumentu izveide, koplietošana. Vizualizācija (iegūtās informācijas apstrāde, noformēšana). Zīmols un reklāma (apgērba un aksesuāru stils kā identitātes pazīme un runasveids kā personas identitātes iemiesojums).
Sociālās zinības	Sociālo, ekonomisko, politisko, profesionālo, tehnoloģisko faktoru ietekme uz mediju saturu.
Sociālās zinības un vēsture	Sociālās attiecības un identitāte. Indivīds un ģimene, dzimta, paaudzes.
Valodu joma (svešvaloda)	Svarīgāko piederības jēdzienu tulkošana. Informācijas atlase svešvalodā. Valoda kā primārā identitātes pazīme, akcentējot piederību noteiktai tautībai. Informācijas sabiedrība, tehnoloģijas, komunikācija, mediji, virtuālā ceļošana.
Latviešu valoda I	Plašsaziņas komunikācijas veidi (piemēram, laikraksti, televīzija, sociālie tīkli, reklāma u. c.), to adresāts, funkcijas un mērķi. Valodas lietojums atkarībā no komunikācijas veida. Verbālie un neverbālie līdzekļi, kas lietoti, lai ietekmētu adresātu (ziņojuma saņēmēju).
Literatūra I	Sociālās vides nozīme, personības vērtību atveide literatūrā.

Metodiskais komentārs

<p>Saturs</p>	<p>Tematā piedāvāts pētīt nacionālo identitāti, bet klasē iespējams ar skolēniem vienoties arī par citu identitāšu, piemēram, kultūras kopienas, konfesionālo u. tml. izpēti.</p> <p>Temata mērķa un kompleksā sasniedzamā rezultāta apguvei piedāvātās daudzveidīgās papildiespējas skolotājs var izvērst kā galveno temata apguves aktivitāti.</p> <p>Pētot daudzveidīgu informāciju par identitāti, skolēni jārosina domāt, kā iespējams atklāt personības unikalitāti, – kā valoda, uzvedība, apģērbs, attieksme pret līdzcilvēkiem u. tml. pauž viņa identitāti.</p> <p>Skolotājam jāplāno un jāvirza mācību process, lai atbalstītu skolēnus individuāli un grupu darbā apkopot informāciju, pētīt un pamatot kultūras/nacionālās/konfesionālās piederības izpausmes, pašiem vērtēt, kāda kultūras pieredze to iespaido/maina un kāda – veido identitātes apziņu dažādās tautās un valstīs.</p>
<p>Caurviju prasmes</p>	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pilsoniskā līdzdalība, kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība; digitālā pratība.</p>
<p>Papildu iespējas</p>	<p>Skolēni var apzināt savas ģimenes arhīvu: fotogrāfijas, vēstules, apsveikumus; izvēlēties konkrētas liecības (fotogrāfijas, vēstules, apsveikumus) ar nacionālās identitātes simboliem un analizēt tos, izmantojot savas zināšanas par vērtībām un dzīvesveidu.</p> <p>Kolāža “Es un manas vērtības” – no dotajiem materiāliem, piemēram, preses izdevumiem, izveidot kolāžu par 10 vērtībām, kas raksturo autora identitāti.</p> <p>Var pētīt Eiropā (Lietuvā, Igaunijā un/vai citās valstīs) dzīvojošo tautu un nāciju identitātes zīmolus, kas izpaužas ikdienas dzīves kultūrā un mākslas praksē, kā arī būtiskākās šīm tautām un nācijām specifiskās etniskās/nacionālās kultūras iezīmes mūsdienās.</p> <p>Intervija. Izvēlas kādu tautu vai nāciju (Eiropā, Latvijā), izdomā jautājumus, kas atklātu šīs tautas vai nācijas (ikdienas dzīve, simboli, kultūra, māksla u. tml.) kultūras piederību. Intervē vienu vai divus nācijas, tautas pārstāvjus. Analizē intervijas rezultātus. Klasē prezentē būtiskās atziņas.</p> <p>Prezentē dažādu tautu mākslas veidu piemērus, kuros, viņaprāt, ir izteiktas šo kultūru pārstāvju identitātes iezīmes.</p> <p>Skolēns izvēlas vienu Latvijas kultūras personību vai radošu personu apvienību/grupu (piemēram, režisoru, komponistu un mūziķi Vladislavu Nastavševu vai popgrupu “Prāta Vētra”) un raksturo šo personību/as pēc to etniskās piederības apliecinājām tēmām un simboliem radošajā darbībā; analizē piederības atklāšanai izmantotos izteiksmes līdzekļus, formas.</p> <p>Savas dzīvesvietas īpašo un specifisko pazīmju izpēte. Pārrunās/diskusijās atklāj personiski un emocionāli visnozīmīgākās vērtības dzīvesvietā, salīdzina savas attieksmes ar citu cilvēku attieksmēm.</p> <p>Izvēlas kāda novadnieka radošo biogrāfiju un analizē vietas piederības izpausmes tajā. Raksturo, kā personiskā piederība noteiktai pilsētai, novadam, pagastam iespaidojusi viņa radošo darbību.</p> <p>Var veidot improvizētus pasākumus brīvā stilā, organizējot tikšanos ar citu tautību pārstāvjiem, sadarboties ar muzejiem, biedrībām, konsulātiem, pārstāvniecībām u.tml.</p> <p>Var veidot skatuvisku improvizāciju un performanci, demonstrējot piederību dažādām kultūrām.</p>

1. Kultūras izpratne un izpausmes sabiedrībā	2. Kultūras piederība un identitāte	3. Kultūras mantojuma daudzveidība	4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums
--	-------------------------------------	------------------------------------	---

3. Kultūras mantojuma daudzveidība.

Kā izziņāt kultūras mantojumu un piedalīties tā saglabāšanā, uzturēšanā un pārradīšanā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 32 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izprast kultūras mantojuma (materiālā un nemateriālā), paaudžu mijiedarbes, tradīcijas un inovācijas nozīmi, novērtēt un "lietot" kultūras mantojumu kā instrumentu dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Kultūras mantojums ir vērtības, kas mums nodotas no priekštečiem, un kuras vēlamies nodot nākamajām paaudzēm. (VSK.K.Li.2.) • Kultūru zīmes un simboli palīdz izprast laikmeta vērtības un tradīcijas. (VSK.K.Li.2.) • Kultūras mantojuma saglabāšana ir gan vēstures artefaktu aizsardzība, gan process, kas vairo kopienas sociālo un ekonomisko labklājību. (VSK.K.Li.4.) • Latvijas kultūras mantojuma nozīmīgākie artefakti ir iekļauti Latvijas kultūras kanona vērtību sarakstā. (VSK.K.Li.2.) • Kultūras mantojuma pieredze paplašina indivīda identitāti un palīdz veidot izpratni par sevi, sniedz izpratni par kopienas identitāti. (VSK.K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Saskata tradicionālā un laikmetīgā mijiedarbi vienā mākslas darbā vai kultūras norisē (piemēram, dziesmu un deju svētku koncertos, Dzejas dienās, mūzikas un teātra festivālos). (K.V.2.2.) • Iesaistās materiālo un nemateriālo kultūras vērtību saglabāšanā, tradīciju uzturēšanā un pārmantošanā savā dzīvesvietā, pamatojot, kāpēc tās ir un/vai varētu kļūt par kultūras mantojumu. (K.V.2.4.) • Atpazīst Latvijas kultūras kanona vērtības, raksturo to saikni ar laikmetīgajām kultūras izpausmēm, salīdzina ar citiem sev un kopienai nozīmīgiem Latvijas materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma elementiem. (K.V.2.5.) • Komentē estētisko, ētisko un ideoloģisko principu izpausmes dažādu kultūras laikmetu mākslas darbos (vizuālajā mākslā, audiovizuālajā mākslā, arhitektūrā, mūzikā, literatūrā, teātra mākslā), saskata to saikni ar kultūras mantojumu, t. sk. jauno un digitālo, un diskutē par kultūras mantojuma nozīmi un mijiedarbi laikmetīgos mākslas procesos. (K.V.2.6.) • Pamato savu viedokli par cilvēces kultūras mantojuma nozīmi. (K.V.2.8.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Diskusijā demonstrē savu izpratni par materiālās un nemateriālās kultūras vērtībām/tradīcijām savā dzīvesvietā, tradicionālo un laikmetīgo vērtību mijiedarbi valstiska mēroga kultūras notikumā vai procesā, argumentēti pamato, kāpēc tās ir un/vai varētu kļūt par kultūras mantojumu. (K.V.2.4.; K.V.2.8.) • Individuāli vai grupā realizētā digitālās līdzdalības projektā demonstrē un izvērtē jauniegūtās prasmes par ģimenes un vietējās kopienas mantojuma tālāknodošanas digitalizācijas iespējām. (K.V.2.5.; K.V.2.6.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu piedalīties kultūras mantojuma saglabāšanā, praktizēšanā, interpretācijā un tā pārradē. (Vērtība – kultūra; tikumi – atbildība, tolerance, taisnīgums) • Attīsta ieradumu lietpratīgi un atbildīgi atlasīt, lietot un salīdzināt daudzveidīgus digitālos avotus (digitāli arhīvi, datubāzes, muzeji, bibliotēkas) kultūras satura apguvei, kultūras mantojuma pētniecībai un digitalizācijai, un mērķtiecīgi tos izmantot savā darbā. (Vērtība – darba tikums; tikumi – atbildība, godīgums, centība) • Attīsta ieradumu patstāvīgi izvērtēt kultūras procesus, meklējot kopsakarības ar vēstures kontekstu, Latvijas valstiskuma, latviešu valodas un kultūras nozīmību tajos. (Vērtība – latviešu valoda; tikumi – gudrība, atbildība) • Attīsta ieradumu izzināt, saglabāt un nodot tālāk ģimenes un vietējās kopienas tradīcijas. (Vērtība – ģimene; tikumi – atbildība)
<p>Jēdzieni: materiālais kultūras mantojums, nemateriālais kultūras mantojums, tradīcijas, kultūrvēsturiska vērtība, kultūrvēsturiska vide, kultūrainava, kultūras kanons, valsts/reģionālas/vietējas nozīmes kultūras piemineklis, UNESCO Pasaules mantojuma piemineklis, kontraversāls/pretrunīgs mantojums, kultūras kopiena, autentiskums, restaurācija, rekonstrukcija, tradīciju nepārtrauktība, tradīciju mainība.</p>	

Temata apguves norise

<p>Aktualizē personisko pieredzi tradīciju praktizēšanā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pēta svētkus un tradīcijas, ko praktizē savā ģimenē, kopienā un reģionā: <ul style="list-style-type: none"> – izvēlas tradīciju vai svētkus, ko praktizē savā ģimenē, kopienā un reģionā; – meklē līdzīgas pazīmes un svētku elementus (piemēram, simbolika, atribūtika, norises, aktivitātes), formulē svētku/tradīciju simbolisko jēgu; – nosauc nozīmīgākās vērtības, kas caur šiem kopīgajiem svētkiem tiek uzturētas, nostiprinātas un nodotas nākamajām paaudzēm. • Diskutē par tradīciju nozīmi mūsdienu apstākļos, meklējot kopsakarības starp personiskajām un/vai kolektīvajām mākslinieciskās jaunrades aktivitātēm un pastāvošo kultūras mantojumu un tradīcijām. Izvirza idejas jaunu svētku vai skolas tradīciju radīšanai vai esošo jēgpilnai pilnveidošanai. <ul style="list-style-type: none"> • Meklē līdzīgas pazīmes un svētku elementus iepriekš analizētajā savas kopienas tradīcijā un kādā nacionāla mēroga tradīcijā: <ul style="list-style-type: none"> – iepazīstas ar informāciju plašsaziņas līdzekļos par valsts nozīmes svētkiem – to vēsturi un norisi; formulē viedokli par nacionāla mēroga tradīcijām un vērtībām kā tautas/nācijas kultūras mantojumu; meklē galveno svētku izpausmju simbolisko nozīmi un to, vai citām etniskām/nacionālām kopienām ir līdzīgi svētki vai simboliskās nozīmes; formulē viedokli par nacionāla mēroga tradīcijām un vērtībām kā tautas/nācijas kultūras mantojumu; – analizē svētkus un tradīcijas, kas mūsdienās tiek vērtētas neviennozīmīgi (piemēram, Starptautiskā sieviešu diena 8. martā u. c.) un identificē to kopieni, kurai ir kopīga (pozitīva, negatīva, neitrāla) attieksme pret to kā nemateriālā kultūras mantojuma daļu; veido savu priekšlikumu, kurus svētkus vairs nevajadzētu svinēt; veido argumentētu atbildi uz jautājumu, vai neviennozīmīgi vērtētiem svētkiem ir jāķļūst par Latvijas iedzīvotāju kultūras mantojuma daļu; – grupu darbā izvirza argumentus, cik nozīmīgas sabiedrībai ir nacionāla mēroga tradīcijas un vērtības kā tautas/nācijas kultūras mantojums un kā tās laika gaitā mainās, pilnveidojas; salīdzina nacionāla mēroga tradīciju ar kādu neviennozīmīgi vērtējamu tradīciju un atbild uz jautājumu, vai tāpēc ir iespējams “sēdēt pie kopīga svētku galda”; – izvēlas kādu sev svarīgu tradīciju (piemēram, dziesmu un deju svētki), diskutē par tās nozīmi, meklē kopsakarības starp personiskajām un kolektīvajām mākslinieciskās jaunrades aktivitātēm un kultūras mantojumu un tradīcijām.
<p>Pēta, kā kultūras vērtības kļūst par mantojumu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skolotāja dotajos piemēros un, izmantojot avotus (Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu, Nacionālo nemateriālā kultūras mantojuma sarakstu, Latvijas kultūras kanonu, ainavu dārgumu krātuvi “Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt” u. c.), grupē materiālā kultūras mantojuma piemērus (arhitektūra, tēlniecība, glezniecība, apbedījumi, arheoloģiski priekšmeti, cilvēka un dabas kopīgi radītas teritorijas, piemēram, ainavu dārzi un parki u.tml.) un nemateriālā kultūras mantojuma piemērus (mutvārdu tradīcijas un izpausmes, t. sk. valodu, paražas, rituālus, svētkus, tradicionālās amatniecības prasmes, zināšanas par dabu u. c.), lai veidotu izpratni par abu mantojuma veidu atšķirībām. • Iepazīst priekšnosacījumus (politiskos, ekonomiskos, sociālos, tehnoloģiskos, kultūras u. tml.), kurus ņemot vērā vērtības tiek atzītas par kultūras mantojumu. • Iepazīst dažādus amatniecības veidus. Pārrunā, vai Latvijas amatnieku prasmes ir saglabājamās kā kultūras vērtības un to, kādi ir priekšnosacījumi, lai vērtības tiktu atzītas par kultūras mantojumu. • Izmantojot fotoattēlus, savas ģimenes pieredzi un zināšanas vēsturē, komentē valsts un ģimeņu arhīvos esošo fotoattēlu kultūrvēsturisko nozīmi.

<p>Izzina Latvijas kultūras mantojumu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Latvijas kultūras kanona mājaslapā meklē vērtības, kuras iespējams saistīt ar tuvāko apkārtni (pilsētu, reģionu, novadu) un argumentē to iespējamo nozīmi nākotnē. • Izvēlas vienu no atrastajām vērtībām, veido argumentētu pamatojumu, kāpēc tā var veidot ikviena Latvijas iedzīvotāja kultūras pieredzes pamatu un piederības izjūtu Latvijai un kāpēc izvēlēta vērtība/artefakts būtu nozīmīga/nozīmīgs vēl pēc 100 gadiem. • Meklē jēdzienu “autentiskums, restaurācija, rekonstrukcija, pārradīšana” skaidrojumus dažādos avotos – vārdnīcās, zinātniskos rakstos, normatīvos u. tml. un jēdzienu tulkojumus vismaz vienā svešvalodā. Lai gūtu izpratni par kultūras mantojuma saglabāšanas veidiem un tos ieraudzītu tuvākajā apkaimē, saviem skaidrojumiem pievieno ilustratīvus piemērus (piemēram, jēdziens “rekonstrukcija” un Dobeles pils kā rekonstrukcijas jēdziena piemērs). • Mērķtiecīgi meklē informāciju avotos un kritiski analizē Latvijā novērojamus pozitīvos un negatīvos piemērus valsts/sabiedrības/individā atbildībai par kultūras mantojuma saglabāšanu, (piemēram, nolaidības dēļ cietušu vai zudušu; atjaunotu vai restaurētu materiālo kultūras mantojumu, pārradītu nemateriālo kultūras mantojumu) un veido argumentētu viedokli par situāciju Latvijā materiālā kultūras mantojuma apsaimniekošanā. Dalās savā viedoklī ar klasesbiedriem. • Apzina un raksturo atmiņas institūcijas (muzeji, arhīvi, bibliotēkas), šo institūciju darbības mērķus un jauno tehnoloģiju nozīmi to darbā – kā daudzveidīgie digitālie avoti (digitāli arhīvi, muzeji, bibliotēkas) saglabā un ļauj līdzdarboties materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, veidošanā un tradīciju pārmantošanā. • Individuāli vai grupā izvēlas un realizē konkrētu digitālās līdzdalības iespēju (piemēram, radnieku pieredzes stāstu dokumentēšana un nosūtīšana arhīvam, papildinošas informācijas sniegšana digitalizēta arhīva vai muzeja kolekciju materiāliem (komentēšana, tagošana, ģeomarķēšana), rokraksta manuskriptu atšifrēšana (transkribēšana), dzejoļa lasījuma ieskaņošana, savas versijas iedziedāšana kādai arhīva melodijai); izvērtē jauniegūtās prasmes kultūras mantojuma digitalizācijā.
<p>Pilnveido un papildina kultūras pieredzes dienasgrāmatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūras pieredzes dienasgrāmatā fiksē pieredzi darbā ar Latvijas kultūras kanonu u. c. kultūras mantojuma uzskaites avotiem. • Papildina savu kultūras pieredzes dienasgrāmatu, fiksējot tajā daļību tradicionālajos savas kopienas vai plašāka mēroga kultūras pasākumos. • Apraksta savu pieredzi darbā ar Latvijas kultūras kanonu u. c. kultūras mantojuma uzskaites avotiem.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Skola2030 mācību līdzeklis
 Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā
 VISC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”)

Citi ieteicamie mācību līdzekļi

Vārdnīcas, mākslas vēstures un teorijas avoti un mācību grāmatas.

Starppriekšmetu saikne

Literatūra I	Argumentēta eseja.
Latviešu valoda I	Latviešu valodas izloksnes un dialekti.
Tehnoloģiju mācību joma	Dokumentu izveide, koplietošana. Vizualizācija (iegūtās informācijas apstrāde, noformēšana).
Sociālās zinības un vēsture	Kultūrvēsturiskā mantojuma izpēte. Latvijas vēsture, novadpētniecība; atmiņas institūcijas. Dziesmu un deju svētku vēsture. Indivīds un ģimene, dzimta, paaudzes.
Ģeogrāfija I	Kultūrainava.

Metodiskais komentārs

<p>Saturs</p>	<p>Temata saturs veidots, lai ieinteresētu skolēnu pētīt vērtības, kas iekļautas Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā un Latvijas kultūras kanonā, un ar skolotāja atbalstu, ieteikumiem veidotu personisko kultūras vērtību sarakstu/kanonu.</p> <p>Ieteicams rosināt skolēnus izmantot UNESCO materiālus par kultūras mantojuma tēmām kā autoritatīvu avotu jaunākajai informācijai par materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu.</p> <p>Svarīga ir atmiņas institūciju iepazīšana (digitālu un manuālu), lai skolēni nepastarpināti iegūtu informācija par pagātņi un tagadni un par izmaiņām attieksmē pret mantojuma saglabāšanas principiem un vajadzībām.</p> <p>Turpinot temata apguvi, ir būtiski skolēnus detalizēti iepazīstināt ar nacionālajiem kultūras mantojuma sarakstiem (Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts, Nacionālais nemateriālā kultūras mantojuma saraksts, Latvijas kultūras kanons) un komentēt tos, salīdzinot ar citu valstu dokumentiem un pieredzi.</p> <p>Latvijas kultūras kanonu var izmantot gan konkrēta uzdevuma veikšanai, gan kā vienu no pamatavotiem visos temasos.</p> <p>Vismaz vienas pārrunas vai diskusiju ieteicams noslēgt ar rakstisku uzdevumu skolēnam: sarunas kopsavilkuma vai būtiskāko secinājumu formulēšanu. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, vai skolēni precīzi nosauc un apraksta sarunas dalībniekus; spēj identificēt faktoloģiski precīzi un ar piemēriem atspoguļotus viedokļus; prot analizēt diskusijas laikā izmantotus faktus. Skolēnu atbalstam var izveidot un lietot diskusijas veidošanas soļu aprakstus/stratēģijas.</p>
<p>Caurviju prasmes</p>	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pilsoniskā līdzdalība, kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade; pašvadīta mācīšanās; sadarbība; digitālā prasme.</p>
<p>Papildu iespējas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēnu grupa var izstrādāt horeogrāfiju kādai skatuves dejai un, lai to veiktu, iepazīt etnogrāfisko un tautas deju horeogrāfiskās tradīcijas, pētīt dziesmu un deju svētku deju lielkoncertu horeogrāfijas, pētīt, kuras etnogrāfisko deju horeogrāfijas tajos ir integrētas, identificēt, kuras dejas ir visvairāk dejas dziesmu un deju svētku deju lielkoncertos un novērtēt, kāpēc konkrētu deju horeogrāfijas ir dzīvotspējīgas un iztur citu deju iestudēšanas konkurenci. Uzzinātais ļautu efektīvāk atlasīt horeogrāfiskos elementus jaunrades dejai, ko 4. tematā var piedāvāt kā savu kultūras produktu. • Ieteicamās digitālās līdzdalības uzdevumam iepazīties un meklēt informāciju, piemēram, šādās vietnēs: <i>Zudusī Latvija</i> [tiešsaiste]. b. g. [sk. 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: http://www.zudusilatvija.lv/ <i>Periodika</i> [tiešsaiste]. b. g. [sk. 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: http://www.periodika.lv/ <i>Iesaisties</i> [tiešsaiste]. 2019. g. [sk. 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: http://iesaieties.lv/

1. Kultūras izpratne un izpaušmes sabiedrībā	2. Kultūras piederība un identitāte	3. Kultūras mantojuma daudzveidība	4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums
---	--	---	--

4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums.

Kā izprast kultūras auditorijas vajadzības un radīt sociāli un ekonomiski nozīmīgu kultūras un mākslas produktu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 26 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: apzināties kultūru kā tautsaimniecības nozari un skaidrot, kā veidojas kultūras produkta piedāvājums un pieprasījums atbilstoši sabiedrības kultūras vajadzībām.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Kultūras procesi rada pārmaiņas sabiedrībā. Mākslas darbiem ir mākslinieciska, sociāla un ekonomiska vērtība. (VSK.K.Li.4.) • Mākslas darbiem ir nozīmīga loma ideju un vērtību komunicēšanai sabiedrībā. (VSK.K.Li.4.) • Cilvēku kultūras un mākslas vajadzības ir mainīgas, tās attīstās, uzkrājoties kultūras pieredzei un līdzdalībai. (VSK.K.Li.4.) • Dažādiem kultūras produktiem ir atšķirīgas kultūras auditorijas. (VSK.K.Li.4.) • Attīstoties sabiedrības kultūras vajadzībām, veidojas kultūras produkta piedāvājums un pieprasījums, kultūra attīstās kā tautsaimniecības nozare. (VSK.K.Li.4.) • Kultūras jomā ir daudzveidīgas nozares (vizuālā māksla, literatūra, mūzika, kino, teātris, deja, mantojums, arhitektūra, dizains, novadpētniecība, kino, muzeji, arhīvi, bibliotēkas, radošās industrijas) un organizācijas, kas nodrošina kultūras procesu un attīstību. (VSK.K.Li.4.) • Radošajā procesā, iedvesmojoties no kultūras konteksta un sabiedrības vajadzībām, paplašinās kultūras pieredze, rodas jaunas idejas un inovācijas. (VSK.K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Vērtē savu laikmeta kultūras izpaušmju, t. sk. mākslas mijiedarbi ar laikmeta sociāli politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem, iepazīstot kultūras jomas organizāciju struktūru, apkopojot iespaidus par iepazītajiem kultūras procesiem un mākslas darbiem (vizuālajiem, audiālajiem, audiovizuālajiem, literārajiem, skatuves, starpdisciplinārajiem). (K.V.3.5.; K.V.4.1.) • Saskata laikmetīgās mākslas iespējas ietekmēt un ar tās palīdzību pētīt sabiedriskos procesus. (K.V.4.3.) • Raksturo, izvērtē, secina, kā mākslā tās autori pauž savu attieksmi pret sabiedrībai aktuāliem un diskutabliem jautājumiem, dažādu kopienu atšķirīgajām vērtībām. (K.V.4.2.; K.V.4.3.) • Atšķir kultūras artefakta (mākslas darba, izstādes, skaņdarba, koncerta, izrādes) mākslinieciskās kvalitātes kā kultūras produkta vērtību, sociālo nozīmi un ekonomisko vērtību, izprotot šo triju kategoriju saistību un pretrunīgumu. (K.V.4.4.) • Plāno un prezentē radoša darba iecerī, savu ideju izpaušmei izmantojot tai piemērotus dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus. (K.V.1.3.; K.V.2.3.; K.V.3.2.; K.V.3.3.; K.V.3.6.; K.V.3.9.) • Saskata komerciālas un nekomerciālas mākslas, profesionālas mākslas un amatiermākslas atšķirības. (K.V.4.5.; K.V.4.6.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir kultūras jomas organizācijas, kultūras nozares profesijas, izprotot kultūras produktu māksliniecisko, ekonomisko un sociālo nozīmi. (K.V.4.2.) • Saskata kultūras operatoru daudzveidību, raksturo un novērtē dažādu mākslas produktu jaunrades mērķus. (K.V.4.4.) • Prezentē savu izvēlēto un grupā modelēto radošo ideju, saistot to ar savu personīgo kultūras pieredzi un karjeras iespējām kultūras nozarē. (K.V.4.1.; K.V.4.2.; K.V.4.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu pilnveidot savu kultūras pieredzi, apmeklējot kultūras pasākumus, institūcijas, kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, pastāvīgi lasot sev interesējošu literatūru un pēc konkrētām, katram mākslas veidam atbilstošām pazīmēm vērtējot kultūras piedāvājuma kvalitāti. (Vērtība – kultūra; tikumi – gudrība, atbildība, tolerance) • Attīsta ieradumu radoši un mērķtiecīgi pašizpausties un gūt jaunu pieredzi dažādos mākslas veidos. (Vērtība – brīvība; tikumi – drosmē, gudrība, atbildība) • Attīsta ieradumu lietpratīgi un atbildīgi atlasīt, lietot un salīdzināt daudzveidīgus digitālus avotus (digitāli arhīvi, datubāzes, muzeji, bibliotēkas), un mērķtiecīgi tos izmantot savā darbā. (Vērtība – darba tikums; tikumi – atbildība, godīgums, centība) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā darba procesu un rezultātu, uzklusot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu. (Vērtība – darba tikums; tikumi – godīgums, atbildība, centība) • Attīsta ieradumu dažādās kultūrvidēs, kultūras un ikdienas norisēs izturēties cieņpilni un ar labvēlību, akceptējot konkrētajai videi atbilstošu uzvedības modeli, vispārpieņemtus ētikas principus un normas. (Vērtība – dzīvība; tikumi – savaldība, mērenība, laipnība) • Attīsta ieradumu darboties ilgtspējīgi un apkārtējai videi draudzīgi, uzņemoties atbildību par saviem lēmumiem. (Vērtība – daba; tikumi – atbildība, savaldība)
<p>Jēdzieni: radošs process, patērētājsabiedrība, unifikācija, starpkultūru mijiedarbe, kultūras un radošais sektors, kultūras produkts, masu produkts, elitārs produkts, nišas produkts, kultūras operators, radošās industrijas, kultūras auditorija, kultūras un radošā uzņēmējdarbība, kultūras tūrisms, izklaides vērtība, autortiesības, plāgiāts.</p>	

Temata apguves norise

<p>Pēta kultūras piedāvājumu, izvēli un patēriņu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Izmantojot 1. tematā iegūtās zināšanas un pētījumu par jauniešu/sabiedrības grupu kultūras vajadzībām, izvēlas konkrētu mērķauditoriju, precizē tās kultūras patēriņa vajadzības: <ul style="list-style-type: none"> kultūras produktu izvēlē saskata dažādus patēriņa veidus un to saikni ar noteiktiem produktiem – komerciāls plaša patēriņa produkts, elitārs produkts, nišas produkts – lai pilnveidotu izpratni par kultūras produktu daudzveidību; analizē savu kultūras patēriņu, vizualizējot savu kultūras patēriņa “ēdienkartī” (piemēram, kolāža, grafiskais organizators “pica”), pamato izvēli; novērtē savu kā komerciāla plaša patēriņa produkta, elitāra produkta u. c. patērētāja izvēles motivāciju; vienojas par kritērijiem (piemēram, unikalitāti, kādas kopienas, sociālās grupas, tautas u. tml. simbolisko un sociālo nozīmi u. c.), lai formulētu un pamatotu, kāpēc konkrēts kultūras produkts var kļūt/nekļūt nozīmīgs kādai konkrētai patērētāju grupai. Prognozē savai emocionālajai un intelektuālajai izaugsmei vēlamo kultūras pieredzi, pārskatot pašvērtējumu par savām kultūras vajadzībām, ieradumiem kursa iesākumā, uzsākot fiksēt dienasgrāmatā savu kultūras pieredzi un salīdzinot ar fiksāciju, kursu noslēdzot. Vērtē savas kultūras patēriņa izmaiņas kursa apguves laikā, ja tādas ir. Pēc konkrētām pazīmēm, par ko vienojas klasē, salīdzina izvēlētos kultūras produktu (piemēram, audiovizuālu mākslas darbu vai reklāmu) ar citiem plaša patēriņa produktiem.
<p>Izzina profesionālās nodarbinātības iespējas kultūras jomā un radošajās industrijās</p>	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar informāciju par kultūras pārvaldību Latvijā, vietējā pašvaldībā un ar kultūrpolitikas plānošanas dokumentiem. Analizē KM un pašvaldību piedāvāto informāciju, lai iegūtu zināšanas par kultūrpolitikas veidotājiem valstī, pašvaldībā un pilnveidotu izpratni par daudzveidīgajām organizācijām, kas nodrošina kultūras procesu un nozares attīstību. Izmantojot savu kultūras pieredzes dienasgrāmatu un kultūras pasākumu afišas un reklāmas, iepazīst kultūras dzīvē iesaistīto operatoru daudzveidību valsts (piemēram, Latvijas Nacionālā opera un balets), pašvaldības (piemēram, savas pašvaldības/novada muzejs), nevalstiskajā (piemēram, Ģertrūdes ielas teātris) un komercsektorā (piemēram, SIA “Filmu studija Rija”) un viņu populārākos produktus. Ar skolotāja atbalstu pēta šo kultūras operatoru kultūras produktu kultūras, sociālo, izklaides un tirgus vērtību, lai atšķirtu profesionālo un amatiermākslu, komerciālo un nekomerciālo kultūru un to nozīmi. Meklē un prognozē, kādi ir noteicošie nosacījumi (piemēram, mērķauditorija, resursi, reklāma, sadarbība, komanda, veiksmē, talants u. tml.), lai mākslas darbs kļūtu par kultūras produktu. Pēta Kultūras ministrijas mājaslapas sadaļā “Kultūra” pieejamo informāciju par dažādām kultūras un mākslas nozarēm, lai iepazītu, kādas ir profesionālās nodarbinātības iespējas un atšķirības dažādās kultūras un mākslas nozarēs, valsts, pašvaldības, nevalstiskajā, komercsektorā (finansējuma avoti, radošā brīvība, nodarbinātības un atalgojuma modeļi, darba līgums, autoratlīdzība, pašnodarbinātā statuss u. tml.), piemēram, režisors valsts, nevalstiskajā, amatiereteātrī, skolas teātrī, kino nozarē, pasākumu nozarē. Piedalās simulācijas/lomu spēlē “Kultūras patērētājs un radītājs”, grupās veidojot radošas un kultūras produktu producējošas komandas, katram dalībniekam dodot uzdevumu grupā būt konkrētas profesijas, ieņemamā amata, atbildīga uzdevuma veicējam, izpētīt tā profesionālos uzdevumus, nepieciešamo kvalifikāciju, izglītības ieguves iespējas Latvijā, Baltijā un citur pasaulē, aprakstīt šī uzdevuma veicēja galvenos pienākumus, kopīgā darba mērķus un sasniedzamos rezultātus, māksliniecisko vēstījumu sabiedrībai, visiem kopā veidot biznesa modeli “audeklu”, grafiski attēlojot savstarpējo uzdevumu plānojumu, laika grafiku un, ja iespējams, izspēlēt procesu, piemēram, sākot ar izstādes ieceri un beidzot ar tās atklāšanu skatītājiem.

	<p>Piemēram, izstādes veidošanas grupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mākslinieks, kurš rada inovatīvus darbus; - izstādes kurators, kurš plāno izstādes iekārtošanu un domā par izstādes, t.sk. arī par mākslinieka reklāmu, finansiālo un resursu nodrošināšanu; - mākslas galerijas īpašnieks, kurš atbalsta vai neatbalsta piedāvātā mākslinieka izstādi; - valsts vai pašvaldības struktūras darbinieks, kurš ir atbildīgs par mākslas procesu nodrošināšanu, valsts vai pašvaldības finansējuma sadalījumu budžetā, iespējams, arī projektu konkursā; - mākslas galerijas tehniskais darbinieks; - mākslinieka sadarbības partneris tajā pašā vai citā mākslas veidā (piemēram, mūzikis); - mākslas ziņu reportieris; - 2-3 dažādi motivēti mākslas izstādes apmeklētāji. <ul style="list-style-type: none"> • Turpina iepriekšējos tematos aizsākto diskusiju, kāpēc konkrēts kultūras produkts var kļūt/nekļūt arī par nozīmīgu kultūras mantojuma daļu. Vienojas par kritērijiem diskusijai. Sagatavo savus argumentus atbilstoši kritērijiem.
<p>Veido kultūras produkta ieceri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Individuāli vai grupā izvēlas kultūras produktu, kuru gribētu radīt (piemēram, izstāde, koncerts, izrāde u. tml.) un izstrādā tā idejas pamatojumu, kas prezentē mācību kursā iegūtās prasmes un zināšanas: <ul style="list-style-type: none"> - apkopo informāciju par konkrētajam mākslas veidam specifiskajiem izteiksmes līdzekļiem; - pārrunās aktualizē zīmes un simbolus, kurus vēlas izmantot savas radošās idejas izteikšanai, nosaka izvēlēto zīmju un simbolu vēsturisko izcelsmi un kultūrpiederību; - pēta esošo kultūras piedāvājumu plānotā mākslinieciskās jaunrades produkta segmentā un iespējamās auditorijas interesi par to (auditorijas apjoms, atsauksmes par līdzīgu produktu u. tml.); - individuāli vai grupā rada, attīsta sava kultūras produkta ideju (izstāde, koncerts, izrāde u. c.); - plāno, prognozē savam iecerētajam kultūras produktam atbilstošu mērķauditoriju, pēta tās kultūras vajadzības un intereses (ieteicams izmantot 1. tematā izvēlēto un pētīto grupu/kopienu), t. sk. iespējamo interesi par plānoto kultūras produktu, komunikācijas kanālus un instrumentus; koriģē savu sākotnējo ieceri; - plāno radošā procesa norisi, demonstrēšanas vietu, laiku, produkta cenu, auditorijas apjomu, atbilstību ieceres mērķim, sociālo, izklaides un tirgus vērtību; - prezentē citām grupām, kā radusies produkta iecere, kāds produkts iecerēts, kāda ir produkta vērtība un kas to padara unikālu, vai/kāpēc/kam tas varētu kļūt par nozīmīgu kultūras vērtību. • Formulē un argumentē savu viedokli, klasē diskutējot par mākslas darbu reproducēšanu/pārveidi t. sk. aranžijām/plaģiātismu/autortiesību ievērošanu, neievērošanu un to ietekmi uz individuālo kultūras vērtību izpratni, noslēgumā vienojoties par kopējām atziņām.
<p>Apkopo un prezentē kultūras pieredzes dienasgrāmatu</p>	<p>Veic atkārtotu kultūras pieredzes pašvērtējumu un prezentē savu kultūras pieredzes dienasgrāmatu, resumējot un reflektējot par iegūto kultūras pieredzi un zināšanām.</p>

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Skola2030 mācību līdzeklis

Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”).

Citi ieteicamie mācību līdzekļi

Vārdnīcas, mākslas vēstures un teorijas avoti un mācību grāmatas; laikmetīgās mākslas, mūzikas, teātra piemēri – klātienē apmeklējums vai video demonstrējums.

Mācību vide: skolas lasītava, tuvākās kultūras institūcijas, nozares profesionālās mācību iestādes.

Starppriekšmetu saikne

<p>Tehnoloģiju mācību joma</p>	<p>Dokumentu izveide, koplietošana. Idejas koncepcija, pārbaude ar lietotājiem, savas preču zīmes izveide, zīmols, reklāmas teksta izveide. Vizualizācija (iegūtās informācijas apstrāde, noformēšana). Prezentācija. Video, audio un attēlu apstrāde un izveide.</p>
<p>Sociālās zinības un vēsture</p>	<p>Nodarbinātība kultūras jomā, karjeras izglītība, mūsdienu/laikmetīgā māksla, dizains (digitālais, grafiskais un produktu), arhitektūra.</p>

Metodiskais komentārs

<p>Saturs</p>	<p>Uzdevumu izpildei var pielietot metodi “dizaina domāšana” (<i>design thinking</i>), kuras pamatā ir empātija jeb spēja iejusties lietotāja “ādā”, lai iepazītu kultūras produkta iespējamo lietotāju. Metode ļauj izstrādātājiem būt radošiem, ģenerēt pārdošanas idejas un nonākt pie negaidītiem risinājumiem.</p> <p>Izpētes posmam ir jāatvēr lielākais darba un laika resurss – jo precīzāk tiks formulēta problēma (šajā gadījumā – kultūras produkts), jo jēgpilnāks un lietotājam noderīgāks būs tās risinājums. Izpētes posma laikā ieteicams skolēniem ievākt pēc iespējas vairāk detalizētas informācijas par atšķirīgiem aspektiem un situācijas kontekstu. Pēc informācijas ieguves, daudzu ideju izvirzīšanas, “prāta vētrām”, prototipu veidošanas un izmēģināšanas ir noskaidrotas dažādo sabiedrības grupu kultūras vajadzības, darba grupas tās prezentē interaktīvā un atraktīvā veidā.</p> <p>Pārbaudes, radošo un pētniecības uzdevumu un klātienē kultūras pieredzei ieteicams paredzēt vismaz 5 no tematam plānotajām mācību stundām.</p>
<p>Caurviju prasmes</p>	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība; digitālā pratība.</p>
<p>Papildu iespējas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apmeklēt kultūras un mākslas iestādes – muzejus, galerijas, mākslinieku darbnīcas, kultūras un mākslas augstskolas u. tml., lai iepazītu šo institūciju darbības principus un to, kādas profesionālās karjeras iespējas ir kultūras un mākslas jomā. • Apkopot informāciju par balvām kultūras nozarēs, to saņēmējiem, lai izprastu apbalvojumu nozīmi un vērtību, un mecenātismu. • Diskutēt par mākslas darbu oriģinālu un to digitālo kopiju ietekmi uz kultūras vērtību izpratni dažādos kontekstos. • Laikmetīgās mākslas, mūzikas, teātra piemēri – klātienē apmeklējums vai video demonstrējums. • Sadarbībā ar skolotājiem/skolas vadību var organizēt kultūras pasākumu skolā, kā arī piedalīties novada/pilsētas kultūras pasākumu organizēšanā.

Pielikumi

1. pielikums

Mācību priekšmetu kursu programmu paraugos lietotie kodi

Atsaucei uz standartu¹ mācību priekšmetu kursu programmu paraugos izmantoti šādi plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu (SR) un lielo ideju (Li) kodi. (Standarta pielikumi, kuros lietoti šie kodi, atrodami [Skola2030 tīmekļa vietnē](#).)

SR kodi

Piemērs:

VL. Mācību joma (visu mācību jomu apzīmējumus sk. tabulā)	VL.O.2.1. O. Kursa apguves līmenis (visu kursu apguves līmeņu apzīmējumus sk. tabulā)	2.1. Mācību jomas SR kārtas numurs standartā			
		<table border="1"> <tr> <td>2.1. Izvēlas, atlasa un izmanto informāciju no dažādiem avotiem sava teksta izveidei saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.</td> <td>2.1. Lai daudzpusīgi izzinātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtā, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.</td> <td>2.1. Pēta valodas un literatūras jautājumu atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos, lai pēc noteiktiem kritērijiem izvērtētu informāciju un veidotu spriedumus par šo ziņu kvalitāti, aktualitāti un izmantojamību savu tekstu izveidei.</td> </tr> </table>	2.1. Izvēlas, atlasa un izmanto informāciju no dažādiem avotiem sava teksta izveidei saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.	2.1. Lai daudzpusīgi izzinātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtā, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.	2.1. Pēta valodas un literatūras jautājumu atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos, lai pēc noteiktiem kritērijiem izvērtētu informāciju un veidotu spriedumus par šo ziņu kvalitāti, aktualitāti un izmantojamību savu tekstu izveidei.
2.1. Izvēlas, atlasa un izmanto informāciju no dažādiem avotiem sava teksta izveidei saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.	2.1. Lai daudzpusīgi izzinātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtā, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.	2.1. Pēta valodas un literatūras jautājumu atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos, lai pēc noteiktiem kritērijiem izvērtētu informāciju un veidotu spriedumus par šo ziņu kvalitāti, aktualitāti un izmantojamību savu tekstu izveidei.			

Li kodi

Piemērs:

VSK. Vispārējās vidējās izglītības pakāpe	VSK.S.Li.6. S. Mācību joma	Li.6. Mācību jomas SR kārtas numurs standartā	
		<table border="1"> <tr> <td>6. Jebkurš informācijas avots, kas ataino norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski.</td> </tr> </table>	6. Jebkurš informācijas avots, kas ataino norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski.
6. Jebkurš informācijas avots, kas ataino norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski.			

Kursu apguves līmeņu apzīmējumi

V	Vispārīgais līmenis
O	Optimālais līmenis
A	Augstākais līmenis

Mācību jomu apzīmējumi

V	Valodu mācību joma	
	VL	Latviešu valoda
	VS	Svešvaloda
K	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	
S	Sociālā un pilsoniskā mācību joma	
D	Dabaszinātņu mācību joma	
M	Matemātikas mācību joma	
T	Tehnoloģiju mācību joma	
F	Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes mācību joma	

¹ Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumi Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem".

2. pielikums

Pamatkursā Kultūras pamati plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti vispārīgajā apguves līmenī

VSK.K.Li.1. Katru laikmetu un sabiedrību raksturo tai specifiskas kultūras pazīmes, kas radoši tiek izteiktas dažādos mākslas veidos.
K.V.1.1. Iepazītajos mākslas darbos (vizuālos, audiālos, muzikālos, literāros, skatuviskos) un kultūras procesos saskata dažādu kultūru galvenās raksturojošās pazīmes – idejas, zīmes un simbolus. Pēc konkrētām pazīmēm grupē vienai kultūrai raksturīgas izpausmes.
K.V.1.2. Saskata specifisku izteiksmes līdzekļu (kompozīcijas, sižeta vizuālas, audiālas un satura dramaturģijas), kultūras zīmju un simbolu lietojumu audiovizuālajā mākslā un kultūrā un to nozīmi satura veidošanā.
K.V.1.3. Savas idejas īstenošanai radošā uzdevumā lieto mūzikas, teātra, vizuālās un audiovizuālās mākslas izteiksmes līdzekļus, simbolus un zīmes.
K.V.1.6. Lieto aktiermeistarības (runas, kustību, iztēles) elementus un sadarbojas verbālā, paraverbālā un neverbālā komunikācijā radošu uzdevumu īstenošanai.
VSK.K.Li.2. Kultūras procesi un mākslas darbi pauž sabiedrības vērtības, to pārmantojamību un transformāciju, veido intelektuālo, estētisko un emocionālo pieredzi.
K.V.2.1. Klātienē piedzīvo kultūras notikumus (izstādes, koncertus, literāra darba iepazīšanu, literārus sarīkojumus, izrādes, kino, starpdisciplinārus mākslas festivālus) autentiskā vai tai pietuvinātā vidē, lai gūtu kultūras pieredzi un veidotu paradumu apmeklēt un piedalīties kultūras pasākumos. Pēc izvēlētiem (mākslas veida, teritoriāliem, estētiskiem un emocionāliem vai citiem) kritērijiem atlasa un prezentē piedzīvotos kultūras un mākslas notikumus. Vērtē savu intelektuālo un emocionālo pieredzi.
K.V.2.2. Atšķir individuālu autoru mākslas darbus no radošu komandu veidotiem, saskata tradicionālā un laikmetīgā mijiedarbi vienā mākslas darbā vai kultūras norisē (piemēram, dziesmu un deju svētku koncertos, Dzejas dienās, mūzikas un teātra festivālos).
K.V.2.3. Atšķir mākslas darbu oriģinālus no to kopijām, reflektē par to vērtību un nozīmi, pilnveidojot savu kultūras izpratni.
K.V.2.4. Izzina materiālās un nemateriālās kultūras vērtības, tradīcijas savā dzīvesvietā un pamato, kāpēc tās ir uzskatāmas par kultūras mantojumu vai varētu kļūt par to.
K.V.2.5. Atpazīst Latvijas kultūras kanona vērtības, raksturo to saikni ar laikmetīgajām kultūras izpausmēm, salīdzina ar citiem sev un kopienai nozīmīgiem Latvijas materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma elementiem. Diskutē par dažāda mantojuma nozīmi savā ģimenē, kopienā.
K.V.2.6. Komentē estētisko, ētisko un ideoloģisko principu izpausmes dažādu kultūrvēsturisko periodu mākslas darbos (vizuālajā mākslā, audiovizuālajā mākslā, arhitektūrā, mūzikā, literatūrā, teātra mākslā), saskata to saikni ar kultūras mantojumu, t. sk. jauno un digitālo, un diskutē par kultūras mantojuma nozīmi un mijiedarbi laikmetīgos mākslas procesos.

K.V.2.7. Nosauc savas personības izaugsmē būtiskas vērtības, balstoties uz savu kā mākslas darba uztvērēja (skatītāja, klausītāja, lasītāja) un kultūras procesos iesaistīta dalībnieka pieredzi.
K.V.2.8. Pamato savu kultūras piederību (vienai vai vairākām grupām, kopienām, tautām, valstīm) un identitāti ar piemēriem no ikdienas dzīves, personiskās kultūras pieredzes un piedzīvotā pašizpaušmes aktivitātēs.
VSK.K.Li.3. Radošajā procesā, iedvesmojoties no kultūras konteksta un sabiedrības vajadzībām, paplašinās kultūras pieredze, rodas jaunas idejas un inovācijas.
K.V.3.1. Radošos uzdevumos dažādos mākslas veidos (piemēram, vizuālajā un audiovizuālajā mākslā – arhitektūras maketā, glezniecības, tēlniecības, grafikas, foto, kino vingrinājumos –, mūzikā – muzicēšanā, improvizācijā, kompozīciju sacerēšanā –, literatūrā – dažādu žanru literārajos vingrinājumos –, teātra mākslā – nelielas formas skatuviskā priekšnesumā) piedzīvo radošo procesu, paužot savu identitāti un viedokli par sabiedrībai aktuāliem jautājumiem. Radošo procesu dokumentē un par to reflektē.
K.V.3.2. Lieto raksturošanu, salīdzināšanu un cēloņsakarības kultūras izpaušmju un mākslas darbu (vizuālu, audiālu, muzikālu, literāru, skatuvisku) pētīšanai.
K.V.3.3. Daudzveidīgos radošos vingrinājumos mērķtiecīgi izvēlas un savu ideju izpaušmei izmanto tai piemērotus dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus.
K.V.3.4. Lieto ikdienas kultūras un cilvēku savstarpējo attiecību novērojumus, spontanitāti un improvizāciju radošajos uzdevumos.
K.V.3.5. Iepazīst kultūras jomas organizāciju struktūru, salīdzina savu darbību radošu uzdevumu veikšanai ar dažādās kultūras nozarēs strādājošo darbības mērķiem. Plāno personisku darbību radošā uzdevumā un sadarbojas ar grupas dalībniekiem uzdevuma veikšanai, skaidro izvēlētais realizācijas veidu.
K.V.3.6. Lieto dažādus plānošanas paņēmienus, t. sk. resursus, radoša uzdevuma veikšanai, eksperimentē, skaidro risinājuma izvēli. Reflektē un grupā pārrunā mākslinieciskos un praktiskos risinājumus radošu uzdevumu īstenošanas gaitai.
K.V.3.7. Vērtē un analizē savu un pārējo dalībnieku māksliniecisko sniegumu un/vai sadarbības rezultativitāti individuāli un/vai grupā veidotā radošā uzdevumā.
K.V.3.8. Akceptē viedokļu dažādību par mācību laikā iepazītiem mākslas darbiem un kultūras procesiem, radošo uzdevumu rezultātiem.
K.V.3.9. Piedzīvo jaunas, mākslinieciskas realitātes konstruēšanas pieredzi un pozitīvas emocijas pašizpaušmē.
K.V.3.10. Lieto skaidru, izteiksmīgu un pārliecinošu runu, mērķtiecīgus žestus, orientējas telpā un pārvalda savu ķermeni atbilstoši uzstāšanās mērķiem efektīvas publiskas uzstāšanās nodrošināšanai un sadarbībai ar auditoriju.

VSK.K.Li.4. Kultūras procesi rada pārmaiņas sabiedrībā. Mākslas darbiem ir mākslinieciska, sociāla un ekonomiska vērtība.
K.V.4.1. Apkopo iespaidus par iepazītajiem kultūras procesiem un mākslas darbiem (vizuālajiem, audiālajiem, audiovizuālajiem, literārajiem, skatuves, starpdisciplinārajiem), lai izvērtētu sava laikmeta kultūras izpausmju, t. sk. mākslas, mijiedarbi ar laikmeta sociāli politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem. Raksturo dažādu mākslas darbu idejas un vērtības, komunicējot sabiedrībā.
K.V.4.2. Izzina personību (mākslinieku, arhitektu, mūziķu, komponistu, literātu, tulkotāju, aktieru, režisoru u. c.) lomu kultūras un mākslas procesos pagātnē un mūsdienās un viņu nozīmi sabiedrības pārmaiņu procesos.
K.V.4.3. Radošos vingrinājumos iepazīst laikmetīgo mākslu, diskutē par tās iespējām sabiedrības procesu pētīšanā un ietekmēšanā. Raksturo, kā mākslā tās autori/radītāji pauž savu attieksmi pret sabiedrībai aktuāliem un diskutabliem jautājumiem, dažādu kopienų atšķirīgajām vērtībām.
K.V.4.4. Atšķir kultūras artefakta (mākslas darba, izstādes, skaņdarba, koncerta, izrādes) kā kultūras industrijas produkta mākslinieciskās kvalitātes vērtību, sociālo nozīmi un ekonomisko vērtību, izprotot šo triju kategoriju saistību un pretrunīgumu.
K.V.4.5. Atšķir dažādus mākslas produktu radīšanas mērķus un platformas, piemēram, mākslu kā sociālu akciju vai jaunas estētiskas realitātes konstrukciju, mūziku kā nacionālo vērtību un tradīciju pārmantotāju vai izklaidi, literatūru kā individuālas personības intelektuālās un emocionālās bagātināšanās procesu vai kādas domubiedru grupas politisku manifestāciju, teātri kā institūciju ar mākslinieciskiem mērķiem vai kopienų projektu ar sociāliem mērķiem. Pārrunā komerciālas un nekomerciālas mākslas, profesionālas mākslas un amatiermākslas atšķirības.
K.V.4.6. Veic pētniecības uzdevumu, lai noskaidrotu savu vienaudžu kultūras patēriņa motivāciju, salīdzina dažādu vienaudžu grupu interešu un kultūras patēriņa sakarības.

3. pielikums

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot vispārējās vidējās izglītības pakāpi

1. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana:

- 1.1. mērķtiecīgi formulē precīzus jautājumus, lai kritiski analizētu kompleksas situācijas un abstraktas idejas. Izzina kontekstu, to analizē, kritiski izvērtē, kā arī sintezē un interpretē informāciju, lai sasniegtu konkrētu mērķi. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību un analizē, kādēļ atsevišķās situācijās iegūt ticamu informāciju ir grūti;
- 1.2. kompleksās situācijās spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Pamana loģiskās argumentācijas kļūdas savos un citu izteikumos, novērš tās. Argumentē, pierādot izteiktā apgalvojuma ticamību un veidojot pamatotus secinājumus;
- 1.3. nosaka aktuālas vajadzības, precīzi formulē kompleksu problēmu un pamato nepieciešamību to risināt, izvirza mērķi, piedāvā vairākus risinājumus, izvērtē tos attiecībā pret mērķi, izvēlas īstenot labāko;
- 1.4. kompleksās, neskaidrās situācijās patstāvīgi izstrādā problēmas risinājuma plānu un īsteno to, izvēloties, lietojot un pielāgojot piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas, elastīgi reaģē uz neparedzētām pārmaiņām, izvērtē paveikto un gūtos secinājumus izmanto arī citā kontekstā.

2. Jaunrade un uzņēmējspēja:

- 2.1. interesējas par atklājumiem un inovācijām, proaktīvi meklē jaunas iespējas, kā efektīvi uzlabot savu un citu dzīves kvalitāti, rosina uzlabot esošo situāciju, pieņem nepieredzētus, kompleksus izaicinājumus, saglabā emocionālu līdzsvaru un atvērtību nenoiteiktības apstākļos;
- 2.2. raugoties uz situāciju no dažādiem skatpunktiem, pamana jaunas iespējas, mērķtiecīgi un elastīgi izmanto vai attīsta pats savas ideju radīšanas stratēģijas, lai nonāktu pie jauniem un noderīgiem risinājumiem, efektīvi organizē resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras), lai īstenotu savu iecerī, patstāvīgi meklē, izvērtē un atbildīgi izmanto citu idejas, kā arī piedāvā savas, lai iedvesmotu citus;
- 2.3. gan patstāvīgi, gan grupā attīsta ideju ilgtspējīgā piedāvājumā, kļūdas un grūtības izmanto kā iespēju izaugsmei.

3. Pašvadīta mācīšanās:

- 3.1. regulāri un atbilstoši savām vajadzībām izvirza īstermiņa un ilgtermiņa mērķus, formulē kritērijus, pēc kuriem izvērtēt, vai mērķis ir sasniegts, plāno mērķa īstenošanas soļus, uzņemas atbildību par savu lomu soļu īstenošanā un mērķu sasniegšanā;
- 3.2. patstāvīgi un regulāri analizē un reflektē par savas darbības saistību ar emocijām, personiskajām īpašībām un uzvedību, rod veidus, kā attīstīt spējas pārvaldīt savu domāšanu, emocijas un uzvedību;
- 3.3. patstāvīgi izvēlas, pielāgo un rada savas domāšanas stratēģijas kompleksās situācijās;
- 3.4. pieņemot atbildīgus lēmumus, vada emocijas sociāli pieņemamā veidā un orientējas uz iespējām, ieguvumiem un pozitīviem risinājumiem;
- 3.5. patstāvīgi izmanto kritērijus, kas palīdz īstenot darba uzraudzīšanu un pilnveidošanu, izvērtē, apkopo un turpmākā darba procesā mērķtiecīgi izmanto gūto pieredzi.

4. Sadarbība:

- 4.1. plāno un īsteno personisko un grupas mērķu sasniegšanai nozīmīgu, cieņpilnu verbālu, neverbālu un digitālu komunikāciju;
- 4.2. piedalās gan viendabīgas, gan neviendabīgas grupas darba procesā, pieņem viedokļu atšķirības, dalībnieku dažādo pieredzi un spējas, prognozē, novērš un risina domstarpības un konfliktus, tostarp digitālā vidē;
- 4.3. mācību procesā un sabiedriskajā dzīvē apzināti orientējas uz kopīgo labumu un grupai nozīmīgu mērķu sasniegšanu, spēj pārstāvēt savas un respektēt citu intereses, ja grupas un paša vajadzības atšķiras.

5. Pilsoniskā līdzdalība:

- 5.1. skaidro un pamato savu skatījumu par kopsakarībām gan vietējā, gan globālā mērogā, izvērtē individu, sabiedrības un vides mijiedarbību;
- 5.2. balstoties savās vērtībās un cienot citu vērtības, izsvērti izvēlas pasākumus un ikdienas situācijas, kurās iesaistīties un iesaistīt citus, cieņpilni pamatojot savu nostāju, prot atteikties, ja pasākums neatbilst vērtībām, un spēj nepakļauties grupas spiedienam, paliekot saistīts ar tiem, kuriem nepiekrīt;

- 5.3. skaidro savas rīcības sekas un uzņemas par tām atbildību ikdienas situācijās, lokālos un globālos procesos;
- 5.4. patstāvīgi un kopā ar citiem gūst pieredzi, iesaistoties risinājumu meklēšanā un īstenošanā, kas palīdz uzlabot dzīves kvalitāti.

6. Digitālā pratība:

- 6.1. lai īstenotu daudzveidīgas ieceres, mērķtiecīgi izvēlas vai pielāgo un efektīvi izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas;
- 6.2. analizē digitālās komunikācijas ieguvumus un riskus, atbildīgi uzvedas un komunicē digitālajā vidē atbilstoši savām un citu interesēm;
- 6.3. kritiski analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību, uzņemas atbildību rīkoties, lai novērstu nekvalitatīva mediju satura radīto ietekmi, un, radot savu mediju saturu, ievēro privātuma, ētiskos un tiesiskos nosacījumus;
- 6.4. analizē un novērtē tehnoloģiju lomu dažādos kontekstos, izvērtē veselīgus un drošus tehnoloģiju lietošanas paradumus, ievēro un pielāgo tos savām vajadzībām, reflektē par savu digitālo identitāti un tās atbilstību savām un sabiedrības interesēm.

4. pielikums

Skolēnam attīstāmie ieradumi kursā Kultūras pamati

1. Attīsta ieradumu pilnveidot savu kultūras pieredzi, apmeklējot kultūras pasākumus, institūcijas, kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, pastāvīgi lasot sev interesējošu literatūru un pēc konkrētām, katram mākslas veidam atbilstošām pazīmēm vērtējot kultūras piedāvājuma kvalitāti.
2. Attīsta ieradumu lietpratīgi un atbildīgi atlasīt, lietot un salīdzināt daudzveidīgus digitālus avotus (digitāli arhīvi, datubāzes, muzeji, bibliotēkas), un mērķtiecīgi tos izmantot savā darbā.
3. Attīsta ieradumu patstāvīgi izvērtēt kultūras procesus, meklējot kopsakarības ar vēstures kontekstu, Latvijas valstiskuma, latviešu valodas un kultūras nozīmību tajos.
4. Attīsta ieradumu cieņpilni izturēties pret savu un citu tautu kultūru, citu kopienu kultūras mantojumu, pieņemot atšķirīgu viedokli.
5. Attīsta ieradumu piedalīties kultūras mantojuma saglabāšanā, praktizēšanā, interpretācijā un tā pārradē.
6. Attīsta ieradumu izzināt, saglabāt un nodot tālāk ģimenes un vietējās kopienas tradīcijas.
7. Attīsta ieradumu darboties ilgtspējīgi un apkārtējai videi draudzīgi, uzņemoties atbildību par saviem lēmumiem.
8. Attīsta ieradumu radoši un mērķtiecīgi pašizpausties un gūt jaunu pieredzi dažādos mākslas veidos.
9. Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā darba procesu un rezultātu, uzklausat dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem.
10. Attīsta ieradumu dažādās kultūrvidēs, kultūras un ikdienas norisēs izturēties cieņpilni un ar labvēlību, akceptējot konkrētajai videi atbilstošu uzvedības modeli, vispārpieņemtus ētikas principus un normas.

5. pielikums

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas pamatkursu tematu pārskats

Kultūras pamatu pamatkurs (vispārīgajā mācību satura apguves līmenī)

<p>1. Kultūras izpratne un izpaušmes sabiedrībā</p> <p>Kā atšķiras dažādu laikmetu mākslas darbi un ko tie stāsta par sava laika sabiedrības vērtībām?</p> <p>Kā fiksēt savu intelektuālo un emocionālo kultūras pieredzi, formulēt savas personības izaugsmē būtiskas ētiskas un estētiskas vērtības?</p>	<p>2. Kultūras piederība un identitāte</p> <p>Kā pilnveidot savu personību, līdzdarbojoties kultūras aktivitātēs, jaunradē, kopienas tradīcijās, stiprinot piederību vietai, valstij, kopienai?</p>	<p>3. Kultūras mantojuma daudzveidība</p> <p>Kā izzināt kultūras mantojumu un piedalīties tā saglabāšanā, uzturēšanā un pārradīšanā?</p>	<p>4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums</p> <p>Kā izprast kultūras auditorijas vajadzības un radīt sociāli un ekonomiski nozīmīgu kultūras un mākslas produktu?</p>
---	--	---	---

Kultūra un māksla I (vizuālā māksla/mūzika/teātra māksla) pamatkursi (optimālajā mācību satura apguves līmenī)

<p>1. Kultūras izpratne un izpaušmes sabiedrībā</p> <p>Kultūras noteiktais dzīvesveids. Kultūras izpaušmju, vērtību mainība laikā.</p>	<p>2. Kultūras mantojuma daudzveidība</p> <p>Kultūras mantojums personiskajā un ikdienas pieredzē. Mantojuma veidošanās un nozīme. Dažādu mantojuma veidu saglabāšana, praktizēšana un tālāknodošana.</p>	<p>3. Kultūras piederība un identitāte</p> <p>Kultūras nozīme savas un vienaudžu identitātes veidošanā: valoda un kultūrtelpa.</p> <p>Latviskās kultūrtelpas saglabāšana. Kultūras piederība un identitāte daudzveidīgā kultūrvidē.</p>	<p>4. Kultūras pieprasījums un piedāvājums</p> <p>Kultūras patēriņš. Profesionālās nodarbinātības iespējas kultūras jomā un radošajās industrijās.</p>
<p style="text-align: center;">5. Radošā/pētniecības procesa pieredze</p> <p style="text-align: center;">Tēls un ideja laikmeta kontekstā. Mākslas izteiksmes līdzekļu starpdisciplināritāte radošā darbībā.</p>			

Literatūra I pamatkurss (optimālajā mācību satura apguves līmenī)

<p>1. Antīkais literatūrā</p> <p>Antīkās pasaules kultūras zīmju lasījums dažādu laiku literatūrā. Varoņa tēla daudzveidība tolaik un tagad.</p>	<p>2. Viduslaiki literatūrā</p> <p>Viduslaiku kultūras divdaļība: kristietības un tautas kultūras zīmju meklēšana un jaunu zīmju radīšana literatūrā.</p>	<p>3. Renesanse literatūrā</p> <p>Cilvēka pašvērtības, mākslinieciskās daudzveidības attīstība un renesanses laika ideju interpretācija citu laikmetu literatūrā.</p>	<p>4. Klasicisms literatūrā</p> <p>Klasicisma laikmeta kultūras zīmes – normas un to pārkāpšana dažādu laikmetu literatūrā.</p>	<p>5. Romantisms literatūrā</p> <p>Radošas personības unikalitāte un neparastums. Ikdienību noliedzoši ceļa meklējumi cauri laikiem.</p>	<p>6. Reālisms literatūrā</p> <p>Atšķirīgais un līdzīgais reālisma virziena literatūrā. Sociālās vides nozīme, personības vērtību atveide literatūrā.</p>	<p>7. Modernisms literatūrā</p> <p>Jaunas formas un satura meklējumi un eksperimenti literatūrā.</p>	<p>8. Postmodernisms un laikmetīgās literatūras aktualitātes</p> <p>Iepriekšējo kultūras vērtību jaunā dzīvē un mākslinieciskās pašizpaušmes daudzveidība.</p>
---	--	--	--	---	--	---	---

6. pielikums

Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļu nosaukums
Mācību stundu sagatavošanai un demonstrējumiem	IT un ierīces, kuras ir savietojamas ar IT	Digitālās planšetes (vienas klases darba nodrošināšanai – komplekts koplietošanai); projektors; datu kamera; skandas; audioieraksta sistēma; mikrofons; videokamera; interaktīvā tāfele
Skolēniem darbam (individuālajam/ pāru/grupu darbam)	Mācību materiāli	Dažādi kancelejas piederumi Vizuālās mākslas piederumi Teātra mākslas atribūti
	Kolekcijas	Mūzikas ierakstu kolekcija
	Piederumi, iekārtas, ierīces mācību vides nodrošināšanai	Dators, projektors, ekrāns; planšetdatori.
Skolēniem informācijas ieguvei	Drukātā izziņas literatūra	Dažādu žanru teksti, publikācijas, vārdnīcas, enciklopēdijas, rokasgrāmatas par kultūru, kultūras mantojumu, kultūrvides organizāciju, kuru saturs atbilst plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu īstenošanai. Cimdiņa, A., Hanovs, D. (red.) <i>Latvija un latviskais. Nācija un valsts idejās, tēlos un simbolos</i> . Rīga : Zinātne, 2010, 528 lpp. ISBN 9789984808833 <i>Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes = Multiple and changing Latvian identities</i> /Daina Bāra [u.c.] Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 446 lpp. : il., kart., diagr., tab. ISBN 9789984458717. Gircs, K. <i>Kultūru interpretācija</i> . Rīga : AGB, 1998, 478 lpp. ISBN 9984928810 Gombrihs, E. H. <i>Mākslas vēsture</i> . Rīga : Zvaigzne ABC, 1997, 688 lpp. ISBN 9789984046457 <i>Dziesmu un deju svētki. Tradīcijas anatomija: kolektīvā monogrāfija</i> /Rūtas Muktupāvelas un Andas Laķes zinātniskajā redakcijā. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2018, 446 lpp. ISBN 9789984237121

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļu nosaukums
Skolēniem informācijas ieguvei	Elektroniskie izziņas avoti	<p><i>Iesaisties</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: http://iesaisties.lv/</p> <p><i>Ainavu dārgumi</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://ainavudargumi.lv/</p> <p><i>Autortiesību likums</i> [tiešsaiste]. 2000. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=5138</p> <p><i>Autortiesību un ar tām saistīto nozaru ekonomiskais ieguldījums Latvijā 2000</i>. Rīga : LR Kultūras ministrija, [tiešsaiste]. 2005. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://culturelablv.files.wordpress.com/2009/04/latvian_copyright_lv_2000.pdf</p> <p><i>Demokrātiska kultūrpolitikas veidošana: kultūra kā ilgtspējīgs attīstības faktors: metodiskais materiāls kultūras organizācijām, pašvaldību un valsts institūciju lēmumu pieņēmējiem un sabiedrībai</i>. Valmiera : Vidzemes kultūras un mākslas biedrība "Haritas" [tiešsaiste]. 2013. g. [skatīts 2019. g. 28. jūn.]. Pieejams: https://culturelablv.files.wordpress.com/2009/04/metodiskaismaterials_final.pdf</p> <p><i>Eiropas Padomes Vispārējā Konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. jūn.]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1612</p> <p><i>Kultūras izpratnes un izpausmes rokasgrāmata</i> [tiešsaiste]. 2016. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: http://www.unesco.lv/files/OMC-CulturalAwareness-Report-LV-NET_b5413956.pdf</p> <p><i>Kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījums</i> [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2019.gada 28.septembrī]. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/LKA%20ZPC_Kult%C5%ABras%20pat%C4%93ri%C5%86%C5%A1%20un%20I%C4%ABdzdal%C4%ABba%202018.pdf</p> <p><i>Kultūrizglītība Latvijā: pieejamība, pieprasījums, kvalitāte</i> [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/Kulturizglitibas_petijums_2_karta_2018.pdf</p> <p><i>Latvijas kultūras kanons</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://kulturaskanons.lv/</p> <p><i>Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma vērtību saraksts</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://www.lnkc.gov.lv/Uploads/2019/09/18/1568807565_6596.pdf</p> <p><i>Latvijas radošo industriju darbība un priekšnoteikumi nozares mērķtiecīgai attīstībai: ziņojums</i> [tiešsaiste]. 2013. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://culturelablv.files.wordpress.com/2009/04/petijums_2013_latvijas_radoso_industriju_darbiba.pdf</p> <p><i>Likums Par kultūras pieminekļu aizsardzību</i> [tiešsaiste]. 1992. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=72551</p> <p><i>Letonika.lv</i>. https://www.letonika.lv/; https://www.oxfordmusiconline.com/; https://enciklopedija.lv/</p> <p><i>Nacionālā enciklopēdija</i>. https://enciklopedija.lv/</p>

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļu nosaukums
		<p><i>Nemateriālā kultūras mantojuma likums.</i> [tiešsaiste]. 2016. g. [skatīts 2019. g. 28. jūn.]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/285526-nemateriala-kulturas-mantojuma-likums</p> <p><i>Periodika:</i> http://www.periodika.lv</p> <p><i>Pētījums par kultūrizglītības īstenošanas pēctecību profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās izglītības, augstākās izglītības programmās un sagatavoto speciālistu skaita atbilstību kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus prasībām</i> [tiešsaiste]. 2017. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/Kulturizglitibas_petijums_1_karta_2017.pdf</p> <p><i>UNESCO Konvencijas</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. jūn.]. Pieejams: http://unesco.lv/lv/dokumenti/konvencijas-2/konvencijas-1/</p> <p><i>Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 4. dec.]. Pieejams: https://is.mantojums.lv/</p> <p><i>Zudusī Latvija :</i> http://www.zudusilatvija.lv/</p>

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē